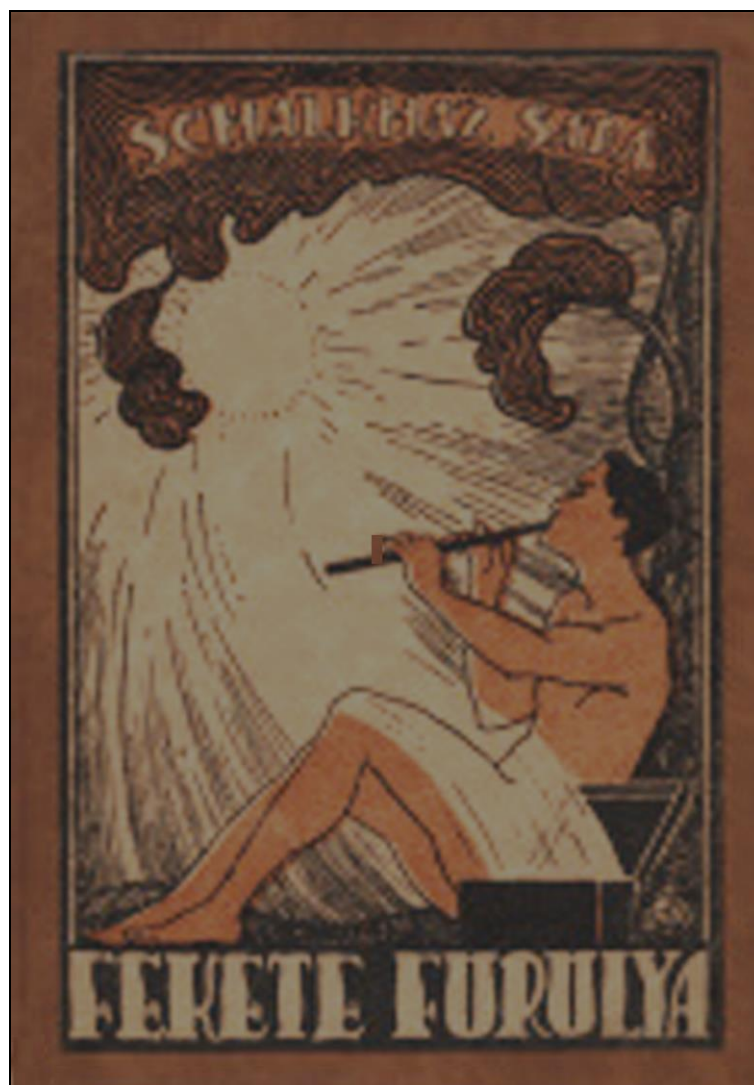

Schalkház Sára Fekete furulya

Mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyar nyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Schalkház Sára
Fekete furulya

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv Kassán jelent meg 1926-ban. Az elektronikus változat a Szociális Testvérek Társasága engedélyével készült. A programot lekipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a Szociális Testvérek Társasága tulajdonában van.

Tartalomjegyzék

Impresszum.....	2
Tartalomjegyzék	3
Fekete furulya	4
A Kenyér íze	7
Újult nekiindulás.....	12
Jó föld	14
Az átokhozó gyűrű	17
Valakikeresés.....	23
Szegényke az Úton.....	26
Szivárvány	30
Meghajlás	35
Felszabadított félelem	40
Jajsimító.....	44

Fekete furulya

Sehogy fiatal volt. Hatalmas, szélesmellű, fejét mindig felvetve hordta, mint féktelenül vad csikó.

Sehogy mámorosán habzsolta az életet, mohón itta a gyönyöröket és vadultan táncolt a tavaszban.

Egyszer, egy különösen vad élethajszá után, elgyengülten, odarokadtan, gondolat nélkül lihegett az erdő pázsitján.

Amint ott feküdt, magatehetetlen a teljes kimerültségben, hunyt szemmel, háta mögött kacajt hallott. Ez a kacaj úgy pergett, mint lágy, tavaszi esőcsepp a kitérult levelekre. És Sehogy egyszerre felneszelte vágta fel fejét.

Figyelt.

És amint hallgatta a kacajkettőst – egy mélyen lágy férfihang és egy magosan röpködő, boldogságos leányhang kacagta e tiszta kettőst – hirtelen mélyet vágott szívébe az irigység.

– Aki boldogtalan, az nem nevet, aki bánatos, az nem nevet, akinek gondjai vannak, az nem nevet, aki szerencsétlen, az nem nevet, aki elkeseredett, az nem nevet, aki haragos, az nem nevet – gondolta.

És egy ideig ilyesmit gondolt.

Aztán hirtelen új gondolat ütődött agyába.

– Lám, én nem vagyok boldogtalan, én nem vagyok bánatos, én nem vagyok szerencsétlen, én nem vagyok haragos ... hát mért nem nevetek én? ...

Megpróbált nevetni. Széthúzta száját, szemeinél ráncokat szalasztott jobbra-balra, torkából hangot kényszerített ki. De nem, nem volt jó. Félelmetesen artikulátlan hangok, szakadozottan bukkantak száján ki.

Így próbálta ezt egyszer, tízszer, százszor. Aztán elkeseredett sikertelenséggel odacsapta magát a földre.

Aztán megszólalt. Mélyen, vad komorsággal, szélesen zengte magának, hogy csak úgy bömbölt a messziség visszacsapódó hangja:

– Én nem tudok nevetni!

És aztán csak úgy ömlött melléből a szó, melyet magához ordított üvöltve, mintha gondolata nem lett volna elég, mintha kellett volna, hogy fülével hallja, amit agya gondolatoknak örölt:

– Akarok nevetni! Kell nekem a nevetés! Sokan nevetnek, sokan boldogosodnak könnyű kacajjal és nekem már nem jut. Mert több az ember, mint a kacaj! Hát azért is! Azért is! Fogok nevetni! Ellopom az emberek ajkáról a kacajt! Ellopom! Meg tudom tenni, mert akarom! Akarom!!

Az agya feszülten dolgozott, zakatolva pofozta koponyáját a gondolat, kalimpálva ütögették egymást az eszmék, majd kiverték halántékát, de egy rémesen dolgos éjszaka után már alkotott.

És ez az alkotás volt a fekete furulya.

Ezt csak ő látta. Csak ő hallotta hangját.

És mikor készen volt, akkor megindult az úton, melyen emberekkel akart találkozni, akik sejtés nélkül jönnek elé, ajkukon hozva a kacajt. Ő ilyenkor megszólaltatja a fekete furulyát, az emberek ajkáról eltűnik a kacaj és az ő, vállán hordott kis ládikójába vándorol.

És amint ment az úton, ketten jöttek felé.

Nem látták meg őt, mert a fiú ragyogósos mosollyal a lány felé hajolva beszélt, a lány pedig elragadtatva nézett a fiúra: szeme, szája, arca, homloka csak úgy kacagta a boldog tavaszt. Talán éppen azok voltak, akiknek kacaja Sehogy szívébe az irigy vágyat ültette.

Sehogy látta, jól látta őket és kacajukat. Elővette a fekete furulyát és megszólaltatta.

A fiú torzultan kapott szívéhez, lilásan fagyódó ajkáról egy-két dadogás hördült és tántorogva, bizonytalanul szétvetett karral kivágódott az életből.

A lány szemöldöke rémülten ugrott magosra, szemében örületes lángú lobogás ágaskodott, szája hangtalanul nyílt és egy sikolytalan sikollyal szívében, eszméletlenül roskadt a fiú holtteste mellé.

Sehogy pedig szemeszögletéből odavillantott a két meglopottra, majd belenézett a ládikóba, melynek fenekén ott feküdt két tiszta, boldog mosoly.

Aztán tovább ment.

És így lopott mosolyt, nevetést, kacajt. Egyszer egy gyerek ajkáról lopta el a zsendülő mosolyt s ugyanakkor az anya és apa ajkán is elhervadt a nevetés, melynek kacagásos szirmai mind Sehogy ládikójába hulltak.

Már majdnem telve volt a ládikó. Volt ott mindenféle nevetés, a legszerényebb, majdnem láthatatlan mosolytól kezdve, egészen a harsogó kacajig, mindenféle volt ott.

És Sehogy ajkán is ült egy mosoly. Kacagni még nem tudott, de ajkán már keseredett egy mosoly, gúnyos és fonnyadt, két mély ráncba húzva le száját...

Hanem azért csak cipelte a mosolyos ládát. Kilencszázkilencvenkilenc mosoly volt már benne.

– Még egy! Még egyetlenegy s akkor én vagyok a világ leggazdagabbja. Ezer mosolyom lesz s mindennap más mosolyba öltöztetem ajkam. Édes, zengő, ifjú mosolyokba!

De ennek az utolsónak az ellopásában válogatós lett. Akarta, hogy ez legyen a legszebb, a legboldogságosabb, a legkacagásosabb. Minden kacagások kacaja legyen ez!

És amint így ácsorgott az életben, az utolsó legszebb mosolyt lesve, egy asszonnyal találkozott.

És amint meglátta az asszonyt, megállt.

Megállt és ottmaradt.

Az asszony ajkán nem volt mosoly. Mély bánatok, könnyes fájdalmak, szenvedésráncok panaszkodtak arcán. És szeme olyan volt, mint egy kút, melyben sok a víz: mindig kilökődött belőle egy-egy könnycsepp.

Sehogy kitérült szemmel bámulta őt. És maga sem tudta mint történt, a szíve kitérült és kitérült szívébe belépett az asszony.

És Sehogy úgy érezte, mintha szívében óriási máglyát rakott volna, melynek lángja úgy lobogott, hogy felégette a tolvajvágyat benne.

Sokáig nézte az asszonyt.

Szerette volna látni egy mosolyát.

Akármilyen felhős, bánatos, bizonytalan, de mosoly legyen!

Ám az asszony arca mindig egy maradt. S a könnycseppek mindig újra-újra előbuggyantak.

– Te mért nem nevensz? – kérdezte Sehogy feltörő melegséggel.

Az asszony ránézett:

– Nem tudok.

– Mért?

Az asszony nehezen felemelte vállát, majd egy sóhajjal ismét leejtette, mintha valami szörnyű nehézség ülne rajta:

– Nem tudok.

Sehogyból hirtelen hatalmas forrósággal, jósággal ömlött ki:

– Én adok neked mosolyt!

Az asszony szóltanul nézett rá. Könnyes két szeme hálás fáradtsággal pihent Sehogy arcán. Aztán hosszan, elnyújtottan, vontatottan könnyezte el:

– Te nem adhatsz nekem mosolyt. Nekem mosolyt csak egy ember adhat.

– Ki az?

– Az uram.

– És ő mért nem ad neked?
 – Nem szeret már engem, – jajdult az asszony lemondó fájdalommal – mást szeret.
 Sehogy nem szólt. Maga elé nézett.
 – És én mégis adok neked mosolyt – szólt sokára.
 Elment.
 És megkereste a férfit. A férfi ajkán vad kacajok szilajosodtak, mikor Sehogy meglátta.
 – Ez lesz az ezredik – gondolta Sehogy és furulyázni kezdett.
 A fekete furulya hattyúdalát sírta.
 A férfi ajkáról pedig leszáradt a vad kacaj és Sehogy ládikója megtelt.
 Aztán visszament az asszonyhoz.
 Lihegőn, kapkodó szavakkal állt az asszony elé:
 – Mosolyogni fogsz ... Nevetni fogsz ... Kacagni fogsz... Nézd itt van ... elhoztam ...
 mind... mind ... Ezer mosoly, válogathatsz. Neked adom, pedig magamnak loptam ... de téged
 jobban szeretlek magamnál is... itt van ...
 És kinyújtott kézzel, remegőn, félve adta át legnagyobb kincsét.
 Az asszony átvette. Egy ideig némán nézett Sehogyra, majd felrebbent szemmel az eget
 bámulta. S aztán lassan-lassan felnyitotta a ládikót.
 És abban ezer mosoly feküdt.
 De az asszony elkapta a fejét:
 – Halottszagú mosolyok ...
 Sehogy szava biztatva melegedett és melegített:
 – Keress, keress benne ... Sok van ... amelyik tetszik, azt tedd az ajkadra ... keress, keress
 benne...
 Az asszony keze vibrálva vájkált a mosolyokban.
 Látott ott sokat. Édes gyermekajkakat, boldog, tiszta leányszemeket, csókos
 asszonyszájakat, nevető férfiállakat, ifjak büszke, bátor nevetését, megletek nyílt kacaját,
 öregek elnéző mosolyát, megvigasztaltak megbékélt, szelíd, csendes mosolygását... de
 egyszerre megállott keze, remegőn húzott ki egy vad, nekiszilajosodott kacajt és nézte ugráló
 szemmel, halántékán veríték csobogott, szíve összefacsartan ágaskodott és egy magosra szökő,
 szörnyű sírással ráborult erre az ezredik kacajra.
 Sehogy bámulta őt, tehetetlen, meg nem értőn.
 Végül felegyenesedett az asszony:
 – Az uram!... Az uram kacaját loptad el!... nekem a legdrágább kacajt... te... te! ... – és
 szavait elmosta a könnyes áradat.
 Sehogy állt, állt.
 És egyszerre feltört belőle az első kacaj. Keserű, gúnyos, nekikeseredett, harsogó kacaj.
 De csak egy pillanatig kacagott. Aztán ő is sírt.
 És folyt a könnye szakadatlan. És e könnyáradat elmosta szívének minden szennyét, az
 ellopott kacajokra tapadt minden sarat.
 Aztán szétrúgta a ládikót. Az ellopott kacajok szerteszt hullottak, szétoszlottak, helyet
 kerestek és találtak más emberajkakon.
 És egy megnyugvó, békés mosoly rásimult az asszony arcára.
 Akkor Sehogy elment.
 És elvitte a fekete furulyát.
 Nem játszott többet rajta és nem lopott több mosolyt.
 Mégis, egy lemondó, csendes mosoly állandóan ott mosolygott szemében ...

A Kenyér íze

I.

Vad és gyűlölködő volt.

Élete ameddig csak emlékezni tudott a szeretetlenség és meg nem értés vad viharában tombolt.

Szüleinek nyűg volt, hát korán az életbe dobták, hogy helyet keressen magának.

És ő keresett. Szilaj, vad, fékezhetetlen fiatalsággal verekedett. És mire férfi lett, már egész hatalom volt a kezében.

Kicsinyeskedő emberek nagy, buta csodálata: pénz, vagyon volt hatalma.

Vadul örült a hatalomnak.

Kihasználta.

Mindennapi kenyérért görnyedő emberek véres verítéke öntözte hatalmának földjét.

Hej! jó trágya volt az a véres veríték, csak mind jobb és jobb, nagyobb és nagyobb lett a nyomorúság földjéből nőtt hatalom fája.

Egyszer oly merész parancsot adott, hogy rémülten egyenesedett ki előtte görnyedő titkára:

– Ez lehetetlen, uram!

– Mi lehetetlen nekem? Ki parancsol nekem? – csattant fel a gögös kérdés.

A titkár némán hajolt meg.

És a lehetetlen is lehetővé vált.

És csak ekkor tombolt fel benne igazán a hatalmas, durva gőg, mert egy atomnyi megmaradt félelemmel ő is kudarcot várt.

De ezután már biztosan tudta, hogy neki a lehetetlen is lehetséges.

Hatalmának legmagasabb polcán állott. Emberi hatalom legmagasabb polcán.

Százak és százak, ezrek és ezrek, falvak és városok rettegettek tőle.

Tudták: akaratának különc gondolatával koldussá, kenyértelessé teheti őket. Tudták és: félték.

Barna férfiöklök neki döngették ropogó izmokkal a munka hasznát, erőtlenedő asszonyok keserves sóhajjal látták otthonuk kopár hidegségét, mert neki állottak munkába. És fiatal fiúk, lányok, még le nem tört, friss, ifjú tűzzel, daloló szájjal neki dolgoztak.

Mit tudott ő a férfi halántékok csurgó izzadásáról, erőtlenedő asszonyok ráncos gondjairól, ifjak dalos munkájáról? És ha tudott mit érdekelte?

– Kenyeret adok nekik! – mondta erre büszke göggel.

De a kenyér keserű ízét nem érezte.

II.

Elbolyongott erdejében. Gondolat nélkül ácsorgott. Nem látta a napnyárban örömmel fürdő fák zöldellését, nem hallotta suttozó titokzatosságukat, nem hallotta a madarak káoszos harsogását.

– Ez is az enyém! – tombolt fel benne a szépséget nem látó anyagiasság. – Ez is az enyém! Ez is az enyém!

Bután bukdácsoló, vidám, kis patakhöz ért.

(Kis patakocskák buták, szelídek, vidámak, örömösek, kergetőzők, mint a gyerekek.

Csak ha felnőnek folyóvá, folyamává, lesznek komolyak, kimértek, vadak, tombolók, viharosak, akaratosak, mint a felnőttek.)

Bután bukdácsoló, vidám, kis patakhöz ért.

A patak szélén egy leány ült.

Vajaskenyeret evett. A férfi megállt és nézte.

Nyugodt vidámsággal, természetes boldogsággal ült a lány.

– Mintha övé lenne minden, úgy ül itt nyugodtan, biztosan – lobbant fel a férfiben az irigy düh.

Aztán hirtelen eléje dobbant és „minden az enyém” göggel csapott rá:

– Ki vagy te? Mit akarsz itt?

A lány kissé összeijedt. Magányosságának biztos tudatába hirtelen vágott bele az idegen.

Ránézett.

Felhőtlen kék ég volt két szeme.

Aztán elnézett és nem felelt.

Nyugodtan ette kenyere maradékát.

– Nem hallod, hogy szóltam?

De a lány hallgatott.

– Nem hallod, hogy szóltam? – most már fékezhetetlen dühvel, mindig parancshoz szokott szájjal, minden kérdésre alázatosan görnyedő feleletet kapó féktelenséggel tombolt a kérdés.

A lány felállt, kiegyenesedett, összehúzott szemöldökkel nézett rá:

– Nem hallottam. Így nem szoktak „szólni”.

– Én így szoktam! És ki tiltja el tőlem ezt a szólást? Tudod-e ki vagyok?

A lány vállat vont:

– Mindegy, hogy ki vagy. Nekem nem parancsolsz!

– Nem-e? A föld, melyen állsz, az enyém, a patak is az enyém, az erdő is az enyém! És arra túl: a mezők, a hegyek, földek, mind-mind az enyéme; tovább: a bányák, az utak, a gyárok, mind az enyéme! Az emberek mind nekem dolgoznak! Ez vagyok én! – hatalmas, vad diadallal csapkodta a szavakat.

De a lány meg se rezzent.

Kihúzta magát, hátracsapta fejét:

– Ez mind a tiéd! Mind! Enyém a munka nehézsége, fárasztósága, a kenyér keserve, az irodák füstös, nehéz piszka, a bányák réme, a gyárok forrósága, a műhelyek bilincse, az utak pora, a mezők szárazsága, ez mind az enyém! A miénk!

A férfi szemében még magosabbra ágaskodott a gögös győzelem. Most egy-két szavával földig töri ezt a dacos szemköztállást!

– Te is nekem dolgozol!

– Neked, mint mindenki! – dacos volt.

– Egy akaratommal kenyértelenné tehetlek!

– Mint mindenkit, aki neked dolgozik. De addig nem, míg szükséged van rám, munkámra!

– És ha igen?

– Még akkor is enyém az erdő szépsége, a patak tisztasága, a föld illata, az Élet öröme!

Ez mélyet vágott a férfi gögjébe:

– Mi a tiéd?

– Az Élet öröme!

Irigyes kíváncsisággal, mely letompította gögjét, kérdezte:

– Mi az?

A lány tisztán, féhéren kacagott. Két karját széttárta, mintha magához akarná ölelni a szépségeket:

– Ez mind! A napsugár, a fák zöldje, a ragyogás, az illat, a szépség, a jóság, a tisztaság, az a darab kenyér, amit most ettem, a kenyér egészsége, ereje ... Az Élet öröme!

– De hol van az Élet öröme? – sóvárgó szájjal, kapzsi érdeklődéssel kérdezte, csak azért, hogy megszerezhesse ezt is, hogy övé legyen ez is.

A lány arca magosan mosolygott. És nem válaszolt.

– Hol van az Élet öröme? – sürgette.
 – Mindenütt és sehol – nevetett a lány – Mindenki és senki. Mindenben és
 semmiben.
 És amíg a lány tovament, fejbeverve az Élet örömeinek vágyától kábultan meredt maga elé.

III.

Hazament.
 – Az Élet öröme! ... Az Élet öröme! ... Az Élet öröme! ... – csak ez csapkodta fejét, ez
 verdeste halántékát. – Az Élet öröme ... Kell nekem! De honnan? Honnan? Honnan? Kitől?
 Hatalmas, pompás szobái hidegen, keményen feketítették felé a semmit.
 Csak dobogott fel-le.
 Figyelő, leső szemmel kémlelte szolgálai, cselédei arcát.
 Vajon tudnak-e az Élet örömeiről?
 Kinézett az ablakon. Az udvaron két cselédlány nagy kosár ruhát vitt keresztül. Az egyik
 gyorsan kerepelő szájjal mesélt valamit. A másik mosolygósan hallgatta.
 Most! Most mindkettő száján kirobbant a kacaj. Kacagtak. De hogy! Letették a kosarat és
 úgy kacagtak.
 Irigy düh tombolt fel benne. Mit bánják most ezek annak a kosár szennyes ruhának bűzét,
 piszkát, mikor most olyan boldog kacajjal nevetnek!
 És az irigység tovább tombolt benne.
 Kilopakodott házának kapuján.
 Estefelé volt. A napi munka befejeződött.
 Hazatérő munkásemberekkel, asszonyokkal találkozott. Arcukat leste. És csak az kalapált
 fejében:
 – Az Élet öröme! ...
 Egy kormosképzű munkás ment előtte.
 És egy asszony, gyerekkel a karján jött szembe.
 Oldalról leste őket.
 Az asszony szeme felragyogott és a gyerek arca mosolyt virított. A munkás kemény, dolgos
 tenyere vigyázva simogatta a gyerek ragyogó fejét és becézgető szájjal szólt hozzá.
 A szavakat nem hallotta, nem értette, de látta a korom alól diadalmasan felvilágítani az
 öröm és szeretet apai fényét.
 Aztán együtt mentek az asszonnyal tova.
 Irigység döngette tovább mellét.
 Mit bánják ezek az ő vagyonát, hatalmát, mikor olyan boldogan mennek együtt haza!
 Kiért a városból.
 Kis, egyszerű viskó pihent a város végén, úgy pipázott kéménye, mint öreg ember vasárnap
 délután.
 Az idő mérges szája zöldre nyalta az udvar kerítését és a viharok vassarka itt-ott
 beroppantotta derekát.
 A kerítés mögül éneket hallott. Hát odalapult és belesett.
 Százszormosott, kopott, foltos ruhájú cselédlány jött vederrel kezében. Megállt a disznóél
 előtt, könyökig nyúlt a moslékba és odanemartozó valamiket dobált maga mögé.
 „Rózsabokorban jöttem a világra ...”
 Ő meg leste a kerítésen keresztül. A moslék nehéz, bűdös szaga arcába lehelt.
 A lány kezéről lassan csorgott a moslék piszkos, ronda leve és közben énekelt.
 Mit törődik ez a lány az Élet örömeivel, mikor felbűzlik arcába az émeletítő, undorító
 moslékgőz és közben édes, boldogságot illatozó rózsákról, mint bölcsőjéről énekel!
 Máglyásan égett az irigység benne.

Tovább ... tovább ...

Csak bolyongott tovább, szerteséjjel, irigyen, kutató szemmel kémlelte az emberek arcát, szemét, száját.

Bánatokat, könnyeket nem látott meg.

De minden legtitkosabb mosolyfakadást, örömragyogást irigyül dobogó, lázas, vad szívébe zárt. És mind messzebbre ment...

IV.

Ruhája közben piszkos és gyűrött lett. Pénze elfogyott. És nagyon megéhezett.

Hát betért egy házba.

– Adj ennem! – parancsolta az asszonynak, aki épp egy tál levest a szobába indult.

Az asszony megrémült, kezéből csörömpölve zuhant le a tál és szája ijedten kiabált. A zajra egy férfi jött ki. Széles, hatalmas vállakkal.

– Mit akarsz? – kérdezte durván, röviden.

– Enni! – újult a parancs.

– A fene a sok léhűtő, gazember csavargóját! – káromkodott szélesen. – A rosseb egye ki a pofádat, hát így szoktak enni kérni? Gyerünk odább, mert megváglak!

– Te nem tudod kivel beszélsz! – húzta ki göggel magát.

– Ejnye a teremtsit a bitang, mocskos szádnak, hát ki vagyok én? – és felemelt öklét arcába vágta.

Elszédült az ütéstől, azt hitte elesik, de két hatalmas, erős prés nyomását érezte vállán, nagyot lódult és belezuhant az út porába.

Ott feküdt kábultan, eszméletlenül.

Lassan, magához tért, megfetrengett a porban, szájából sarat köpött ki és halántékáról, melyet feltört egy kő, lassan csörgött a vér.

Nem érzett mást, csak nagy-nagy szomorúságot.

– Az Élet Öröme! ...

Két karjával a földet ölelte. És sírt.

V.

Sokára felállt és megindult.

Lassan, vánszorogva. Gőgös, büszke járása megtört.

És a másik házba, ahová betért, alázatos, halk hangon kért enni.

Felvágott egy rakás fát, kapott érte egy tányér levest, két rézpénzt és útravalóul egy darab fekete kenyeret.

Aztán visszaindult.

Útközben megette kenyerét. És érezte a kenyér ízét. Keserves, könnyes, izzadt, barátságos, meleg, édes ízét. A Kenyér ízét!

És amíg visszafelé ment, sok-sok bánattal találkozott. Könnyeket, sírásokat, fájdalmakat, kétségbeeséseket látott..

A rózsabokorban született lány énekelve sírt kedvese után, aki rútul megcsalta.

A munkás támolyogva segítette asszonyát egy kis gyerekkoporsó után és az ember arcáról lekaparta az apai sírás az apai ragyogást.

Hazaért.

Az udvaron hangos kiabálással piszkolta egymást a két cseléd lány. A múlt kaczajukat elfeledték és ronda, veszekedő szavakkal labdázta.

– Az Élet öröme! ... Az Élet öröme! ... Hol az Élet öröme?! – jajdult a szája.

És visszazaladt az erdőbe.

A buta, vidám, kis patak partján ott ült a lány.
Felément. Megállt előtte. Csendesen. Szótlán. Némán.
A lány ránézett. Szép, kék szemével végigsimította arcát.
Lezuhant előtte. Feljajdultan, megtörten kínlódott:
– Nincs!... Nincs! ...
– Van – egyszerűen, csendesen szólt a lány.
A lány ölébe ejtette megalázott, gögtelen, meggyötört fejét és úgy könyörögte:
– Szeress egy kicsit, mert nagyon szerencsétlen vagyok!
A lány szelíden, szeretettel megsimította fejét. Sokáig volt csend.
Aztán megemelte fejét. Szeme a lány szemét kereste.
De a lány másfelé nézett.
A nap már meghalt. Aranylila szemfedő borult koporsójára: a hegyre.
Ezt nézte a lány. Hát ő is ezt nézte. Nagyon szép volt. Úgy bámulta, mint új csodát. Ilyet még nem látott.
És a lány halkán mondta:
– Jön az este. Szép, puha, fekete sötétség. És a lelkek kitágulnak és így keresik a világosságot. Szaladnak a világosság felé. És a sötétségben felragyog a világosság.
Halkán mondta utána:
– Jön az este ... és a lelkek kitágulnak ...
Kéz kézben ültek.
És kitágult lélekkel szaladtak a sötétségben a világosság felé.
És a sötétségben felragyogott a világosság ...
És az Élet örömet kezdte: sejteni.

Újult nekiindulás

– Jaj, jaj! Egy kis nyugalom kéne! Egy kis csend kéne! Jaj, jaj! Egy kis pihenés kéne, hogy megfoghassam szétrepülő gondolataimat!

De nem talált nyugalmat.

Körülötte éktelen csattogással élt az élet.

És az életben, az élet közepén tehetetlen, csikorgó szájjal ropogtatta, harapta a nyugalomvágyat.

– Jaj, jaj! Egy kis nyugalom kéne! Jaj, jaj! Egy kis csend kéne!

Két hatalmas keze markolva sepergette a munkát. Melle hatalmas emelkedésekkel fújtattott.

És homlokáról a dolgozás forró forrása csüngött sűrűn lefelé.

Öklösen dörgölte homlokát és hosszan elnyújtott sóhajokkal üvöltött újultan nyugalom után.

Pedig nem talált nyugalmat, nem volt nyugalom mellette, körülötte, benne.

Körülötte, mellette: nincs: nem baj.

De benne! Benne! Csak benne lenne!

Legalább kevéske!

Hát csak gördült tova a rémes lármában.

Az élet gúnyos arca farkasszemmel zakatolt lármát arcába. És ő már alig állta ezt a rémes farkasszemet.

Már a koponyája is zakatolt, a melle is, a szíve is, a szeme is zakatolva kopogott a réműletben.

Két hatalmas keze kapkodva kapkodott ide-oda. Hol itt, hol ott fogta marokra a kemény dolgozások nyakát s dühödten szorongatta markában s aztán, ha kinyitotta a markát, mégis semmi volt benne!

Mintha mindenki és minden vele gúnyolódott volna.

A nap fényes, életígéretes ragyogása neki gúnyt táncolt a fák, füvek verőfényén s gúnyosan libbentette táncának lebegő fodrát:

– Haj, haj! Engem fogj meg! Haj, haj! Nem vagyok tied!

A szél gyorsujjú cirógatása gúnyosan kopogtatta homlokát és kevergette, lobogtatta, fújta csapzott haját:

– Haj, haj! Másokkal vidáman kergetőzöm! Haj, haj! Téged kinevetlek!

Az eső csoda, drága, életnövelő, egyenletes koppanásai neki gúnyosan peregetek:

– Haj, haj! szájoncsókolom a földet, mindenki örül ennek! Haj, haj! Te nem tudsz örülni!

Még a szilaj, vad tombolásban és rengésben, fölbomlásban, csattogó, pofozó viharban is gúnyt látott.

Úgy érezte ez szilajabb mint ő, ez vadabb, rendíthetlenebb, mert ifjabb.

Csak az ifjú vad, szilaj, tomboló.

Csak az ifjú csodás, drága, életnövelő.

Csak az ifjú kedves, lágy, cirógató.

Csak az ifjú táncol fényesen, életígéretesen.

Csak az ifjú ...

És ő?

Ujjai, amint ökölbe szorultak, vért csikartak ki tenyeréből.

A vér hosszú sávokban ráncolta végig öklét. Felkiáltójeleket sávolt öklére.

Véres szemtelenséggel gúnyolták ezek a felkiáltójelek:

– Haj, haj! Ez a te véred! A tiéd! A tiéd! Haj, haj!

Dühödten habzsolta fel a véres felkiáltójeleket s aztán dühödten köpte ki dühöd szája.

Fáradtan esett le.

Valaki elmenőben szelíd szóval szólt hozzá.

Akkor úgy érezte, mintha egy hideg, kemény ököl melléhez támaszkodna, mellébe nyúlna és vakító hidegséggel szagatná mellét.

Vadul lendült fel ültéből és vadul őrjöngte:

– Az én életembe ne nyúljon senki! – és két keze, mint megbomlott kerék ívelt gyors iramban össze-vissza, oly gyorsan, mint amily gyorsan a hidegedés motozott mellében.

Aztán lába is megindult. Fokozódó szaladással rohant tova.

Már sötét volt. Egész sötét.

És lába csak szaladt.

A melle pedig prüszkölve fújta ki a gyorsan bekapkodott levegőt.

Már sötét volt. Egész sötét.

Nagy nekilendülésében valaminek rohant. Erősen nekivágódott a valaminek s az a valami durván visszacsapta.

És elterült.

Feje úgy zúgott a nekivágódástól, hogy nem volt gondolata. Ott feküdt gondolat nélkül.

Sokáig.

Aztán előbb a szétloccsant gondolatok kezdtek visszatérten mászkálni agyában, később egyet-egyet rángott teste, de csak ott fetrengett a földön.

– Valaki hatalmasan arculvert, – gondolta. – De ki? De ki?

Körülötte sötét volt. Egészen sötét.

– Milyen sötét van. Milyen különös sötét.

Semmit sem látok. Még éjszaka sem szokott ilyen sötét lenni. Semmit sem látok.

Felült fektéből. És nem mert mozdulni. Valami félelem tapadt rá a nagy sötétben, ült mozdulatlan. A gondolatok pedig nagyon tapogatóztak benne.

Szemeivel erőszakosan, akaratosan kaparta a sötétséget. De hiába.

Csak sötét volt.

Akkor aztán lehunyta szemét.

És végiggondolta, amit eddig élt.

A nagy nyugalomvágyat emelte ki összes gondolataiból, meg a robogó mért-et:

– Mért nem találtam meg?

És érezte, hogy mindeddig rosszul kereste.

Ebben a nagy sötétségben, mikor nem látott semmit, mikor szemeivel nem falhatta emez-amaz csábos képeit, mikor gondolatait nem kísértette erre-arra ráncigálva a látás, mikor gondolatai nem ugráltak ide-oda tova, mikor minden gondolata csak egyfelé ment, mikor egyenesen, keményen előrefele gondolkozott, felfelé erőteljesen, hatalmasan, mikor szétfeszült lelke és a szent éj lágy, sötétség ujjal, mint diadalmas dobot pergette, akkor, akkor kezdte érezni a pihenés és nyugalom és csend szétszélesedését.

És már örült a sötétségnek. A sötétség félelemtapadása leesett lelkéről és már örült a sötétségnek.

Aztán sokára a sötétség is elmúlt, már halkán, lassan mászott ki a sötétség nehéz karjából a hajnal.

Már örült a hajnalnak is.

Aztán örült a nap életígéretes ragyogásának, a szél lágyujjú cirógatásának, az eső földetcsókolásának, a vihar szilaj, vad, ifjú tombolásának.

Örült az életnek.

Nyugalmat talált és a nyugalom megöregedett arcáról ifjan nézett a világba.

Öröm integetett arcáról, mikor meggörnyedten, öreg testtel, fehér, tiszta hajjal, ifjú mosollyal, ifjú erővel újjultan nekiindult a zakatoló, lármás, gúnyos, dolgos, nehéz, drága, szép Életnek.

Jó föld

A por csak oly sárgásán melegegett az úton, útfélen, útszélien, mint mindig. És az úton számtalan sokan mentek, de senki sem keresett a porban valamit.

Számtalan sokan mentek a porban és számtalan sokak számtalan sok lába, hol büszke csizmával, hol kényes cipővel, hol csak mezítlábbal kavargatta, szúrta, rázta, rugdalta a sárgás, meleg port. És a sárgás, meleg por felrázottan nagy nyugalomból feltápáskodott s aztán kényelmesen végigdőlt a lábakon. S ha véletlenül nem lábak, hanem kemény kocsikerekek zörögtek gurulósan végig rajta, a sárgás meleg por akkor is rendületlen nyugalommal, az ő hangtalan, kárörvendő nevetésével mászott felfelé, magosra, a kocsira, vagy szekérre.

Néha belemászott számtalan sokak szemébe és könnyeket húzott onnan ki. A számtalan sokak, az emberek nem vették észre, csak ilyenkor. És ilyenkor mindig halk-hangos szitokkal szidták, sőt dühödttel szájjal bele is köptek:

– Pfuj! Az utálatos por!

Különben csak mentek a porban, ha kellett és egyenesre kényszerítették derekukat. Szemükkel mohón itták a távoli hegyek kékeszöld páráit, vagy mosolyos gondolattal cirógatták jobbra-balra az üdeséggel integető pázsitot, vagy lobogó szemmel kapaszkodtak magos topolyákra. De a porba nem néztek s ha a por szemükig ugrott és kiverte belőlük a könnyet, akkor újult sercentéssel köptek ismét bele.

De a porba nem néztek. A porban nem kerestek semmit.

Csak Egy ment a porban, hogy szeme nem futott közel-távoli szépségek után, csak Egy ment, hogy szeme belefúródott a porba. S ha a por fúródott szemébe és könnyet csikart ki, Egy nem köpött, Egy nem átkozódott, csak ajkát ráncigálta valami halk, könnyes mosoly.

És feje lefelé volt. Szeme szintén. Mint aki keres.

Sokan látták így. Némelyek csodálkoztak, némelyek nevettek, némelyek kérdezték:

– Elvesztettél valamit?

Mert azt hitték elvesztettet keres.

– Nem.

Hát csak tovább mentek. Aztán újak megint kérdezték:

– Elvesztettél valamit?

– Nem.

És megint tovább mentek.

Aztán jött valaki és szintén kérdezte:

– Elvesztettél valamit?

– Nem.

De a másik kíváncsi volt:

– Hát akkor, miért van a fejed lefelé? És a szemed?

– Keresek.

– Hát mégis elvesztettél valamit ?

– Nem.

– Hát mit keresel?

Egy felemelte lefelés fejét. Szemét rátette a másik szemére. És szeme olyan szép és olyan jó volt, hogy a másik szíve kalimpálni kezdett Egy jó szemétől.

És Egy mondta:

– Lelket. Lelkeket. Lelkecskéket.

A másik szeme butásan kikerekedett:

– Mit ? Mit keresel?

– Lelkecskéket. Szegényke lelkecskéket.

– A... a porban?

– A porban.

A másik nézett rá, feje zavarosan rázta az érthetlenséget. Aztán szótlanul továbbment. Nem értette Egyet, de sokat gondolkozott szavain.

Aztán egyszer valaki szintén így kérdezte.

És amikor Egy a lelkecskéhez ért, hát egész teste megrázkódott a durván kirobbanó nevetéstől:

– Lelkecskéket! Hahaha! Ez jó! Hahaha! Te bolond! Hahaha!...

És harsogva harsányan kacagott és harsányan, harsogva kiáltotta az arramenőknek:

– Ez bolond! Lelkecskéket keres a porban! Hahaha! Lelkecskéket! Hahaha! Lelkecskéket!

A porban! Hahaha!

És mindenki, aki hallotta nevetett. És mindenki, aki hallotta csúfolta. De tovább mentek.

És Egy is ment tovább. És szétmentek egymástól, mint akár az életben. És Egy ment. Ment Egy mindig a porban.

És egyszer talált valakit. Ott ült a porban. Lány. Fiatal. Még arcán is elfeküdt a por. Poros volt. Sokat, sokat mászhatott a porban és sose rázta le magáról a port.

És a por nagyon nyomhatta, mert nagyon fáradt volt. Arca is, szeme is, szája is fáradt.

Szomorú fáradtság és fáradt szomorúság volt arcán, szemén, száján.

Egy meglátta. Csendesen mellé ment. És leült mellé... A lány fáradt feje fáradtan lógott. Tudta, hogy leült mellé valaki, de nem akarta tudni.

És Egy leült mellé. Sokáig ült aztán kérdezte:

– Fáradt vagy?

A lány fáradt feje felemelkedett és elfordult. Nem szólt. Akkor Egy is hallgatott. És sokáig hallgattak. Aztán a lány sokára kérdezte:

– Mit akarsz?

Egy ismét kérdezte:

– Fáradt vagy?

A lány fáradt feje fáradtsággal ejtette a fáradtságot.

– Szeretnél pihenni, ugye?

A lányban hirtelen felugrott egész fáradtsága, pihenni akarása:

– Pihenni! Pihenni! Pihenni! De hol? Hol?

– Pihenni jó annak, aki tud.

– De hol? Hol?

– Pihenni jó annak, aki tud.

És megint hallgattak.

Sokára Egy beszélni kezdett. Sokat, sokat beszélt. Hangja mély és lágy volt. És minden szava megfüröszte nagy-nagy szeretetben.

A lány eleinte hallgatta tompa, magábaesett némasággal, mint aki megszokta, hogy hozzá beszéljenek. De amikor aztán olyan szavak ugráltak körülötte, amelyeneket még nem hallott, akkor leesett fejjel, elzárt szemmel, nyitott füllel habzsolta a drága, meleg, szép szavakat.

Leesett feje, mind mélyebbre esett, felágaskodó lelke, mind magosabbra ágaskodott és összeszorított szeméből sírás folyt. És a sírás lecsorgott arcán. Poros, piszkos arcán csörgött és mély utakat ásott.

Egy aztán elhallgatott. És látón hallgatta a csorgó, utatásó sírást.

A lány kérdezte:

– Mért ... mért, hogy így szóltál hozzám?

– Poros vagy és kifáradt. Nagyon rádfeküdt a por és nagyon fáradttá nyomott a por.

– Már nem keresel lelkecskéket, bolond? – elmenőben dobott Egyre gúnyt valaki. – Már nem keresel? Már találtál mást! Mi? Hahaha!

A meleg szeretet mintha szétcsapta volna holmi idegenség. Hideg idegenségben ültek. Mindketten vártak egy szót, ami visszahurcolja az elszalasztott meleget.

– Mit akarsz tőlem? – kérdezte aztán a lány és ez a kérdés fájdalmas szomorúsággal csöpögtette tele a nagy, hidegedő csendet.

Egy csak nézett. Aztán előrehajolt és kezébe port vett. Egyik kezéből másikba szórogatta a port.

– Hagyd tovább menni az elmenőket. Nem akarnak látni. És nem akarnak szeretni.

– De te, te mit akarsz?

Egyik kezéből másikba szórogatta a port.

– Por. Látod, por. És szidják és leköpi. Pedig föld ez is. Csak nagyon háborgatják, nagyon keresztülgázolják, nagyon tapossák, agyontapossák, szeges, durva cipőkkel és szegény föld por lesz. Por. És szidják és leköpi. Azok, akik porrá tapossák! Pedig sajnálni kéne. Mert föld. Föld! Én mondom föld volt és porrá taposták. Nyáron, forró, lázas nyáron. Szekerek, csizmás lábak tapostak végig rajta. Azért por. És leköpi, akik porrá taposták! De lehet még föld belőle!

A lány hallgatta. Most megint úgy beszélt Egy, hogy csak hallgatni lehetett.

– Összekaparam a port, így – és összekaparta. Két markában domborodott a por. – Összekaparam és elviszem magammal. Elviszem oda, ahol nem háborgatják, ahol nem taposnak belé. Elviszem és kiteszem. És majd jön egy eső, ráejti, rácsapja cseppjeit és ismét földdé gyúrja. Ápolgatom, javítgatom, magot vetek belé és a mag kikél. Érted?

A lány feje halványultan ingott. Nagyon zúgott az agya. Nehezen értette. Szerette volna tisztán érteni.

– És látod, itt, az útszélen a fűszálakat? Porosak. Porosak! De milyen porosak! Jön az eső és szépen lemossa a port. Le a földig. Az eső megtisztítja a portól. A por földhöz tapad. És ismét föld lesz. Csak eső kell. Eső. Eső. Szép, életes, megtermékenyítő eső. Mert minden föld jó. És ha nem jó, hát jóvá lehet tenni. És akkor, ha a Magvető beveti a magot, majd teremnek a földek, némely százannyit, némely hatvanannyit, némely harmincannyit.

És beszélt, beszélt Egy szépen. Sokat. A lány hallgatta.

És a hallgatás alatt szeméből csak úgy hullt a könnyes eső, amely erőteljesen mosta arcáról, lelkéről a port. Mosta. Tisztára. Erőteljes, életes, termékenyítő eső.

És lelkében akkor kezdte a parány magocska első, még gyenge, de fejlődő, erősödő gyökerét eresztetni.

És a lány amint érezte a jövőbe növekvő mag hatalmasságát, leejtette fejét Egy kezére:

– Köszönöm.

Egy kérdezte:

– Ugye, jó föld lehet minden föld?

És tovább ment. És tovább keresett. Lelkecskét a porban.

Az átokhozó gyűrű

I.

Mikor az aranyműves hazatért, öreg arcán mosolyos jókedv szélesedett:

– Asszony, asszony – kiáltotta feleségének — most olyan követ hoztam, amelyet még sose bírtam, most olyan gyűrűt készítek, amelyet még sosem csináltam, pedig már régi mester vagyok!

Az asszony örök asszonyi kíváncsisággal sietett megnézni az új követ:

– Mutasd, mutasd – sürgette a lassú kézzel csomagot bontó férjét.

Az aranyműves szép, nyugodt mozdulatokkal, lassú tevésekkel bontogatta a kicsiny bőrzacskót.

S aztán kiemelte a követ. Lágyan, puhán fogta, mint egy mimózas virágot.

Tenyere közepén büszkélkedett a kő. Fekete volt. Fekete, mint a legfeketébb árnyék, fekete, mint a fekete harag, fekete, mint a legfeketébb feketeség.

Aztán két ujja közé simította a követ és megúszta a ragyogó nap fényében. A nap ráugrott a fekete kőre és ez a ráugrás vörös lángú csillogást villogtatott a kövön. Ott ugrándozott a fényben a fekete kő és vörös szikrák kápráztak sziporkázva belőle.

Az aranyműves két ujjával elégedetten táncoltatta követ a napban és boldog mosollyal élvezte felesége megnémult csodálatát.

– Ez kő. Mi? – kérdezte öröms hanggal.

Az asszony fázósan babonáskodott:

– Csúnya! Csúnya! Jaj, de csúnya! Olyan, mint a pokol: fekete és mintha belézárt manók kárhözatos dühvel táncolnának benne. Olyan, mintha az ördög fekete szeméből csapna ki a vörös láng...

Az aranyműves sugárzón kacagott:

– Hiszen az! Ördögkőnek hívják.

– Ördögkő – szörnyülködött félősen az asszony – ördögkő ... Jajaj! hogy vehettél ilyen követ?

Az aranyműves szeretettel, mosolyos szemmel becézgette a fekete követ.

– Asszony, asszony, nem tudod mit beszélsz! Hisz ez a legritkább kövek egyike. Úgy örülök, hogy megvehettem.

Az asszonyban az eddig alvó babonaság most felébredten ugrott talpra és remegőn szorította össze félős szívét:

– Jajaj! Minek hoztad ezt a követ? Meglátod nem hoz ez jót nekünk! Meglásd, bajt hoz ránk... – sopánkodott.

Az aranyműves nem hallotta felesége szavait, mert beszélni kezdett. Egész művészete ott büszkélkedett csillogó szemében, mikor magyarázta: milyen lesz a gyűrű.

Szavai erősek voltak, hatalmasan bugyogtak szájából, homlokáról az alkotás izzott, kezeivel úgy szelte a semmit, hogy a fekete kőből a vörös sziporkák boldogan ugráltak a napba.

Mikor már befejezte az alkotandó gyűrű leírását, büszke örömmel várt egy-két melegítő szót felesége ajkáról.

Az asszony hallgatott.

Türelmetlen sürgetéssel szólt hallgató feleségére:

– Nos?

Az asszony csak himbálta megsomorodott fejét:

– Jajajaj! ...

Az aranyműves megmérgesedett:

– Jajajaj, de számár vagy! – ugrott ki a hirtelen méreg száján.
 Aztán jól bevágva az ajtót, bement műhelyébe. A bevágott ajtó oly hangosat ütött, oly mérgesen kiabált, mint egy káromkodás.
 Az asszony rémülettől bénultan maradt kint:
 – Jajaj! tudtam, tudtam, hogy bajt hoz ez a kő!... Itt van ni!... Így még sosem szólt hozzám...
 És hogy bevágta az ajtót!... Jajaj!... tudtam, tudtam ... Hogy én már számár vagyok! ... Jajaj!... – siránkozott szipogva és a babona most ölelte át először végzetesen.
 Az aranyműves dolgozni kezdett.
 Alkotás közben elsimult haragja:
 – No, no – mondta magának – mégsem kellett volna így szólnom ... De ha az asszonyok mind olyan ostobák ... no de majd megbékítjük, ugye szép kövem?
 Dolgozott. Dolgozott.
 Se nappala, se éjjele nem volt. Már szerette volna készen látni. Enni se igen akart, aludni se.
 Az asszony nem mert szólni, csak a szomszédoknak panaszkodott kicsinyesen:
 – Jaj, ez a gyűrű! Jaj ez a kő! ... Se aludni, se enni nem akar... Jaj mennyi bajt hozott... jaj mi lesz még ebből! ... – végtelenkedett a sopánkodás belőle.
 Aztán mégis csak kész lett a gyűrű.
 Késő éjjel volt, mikor alkotása már teljes meglepéssel lobogott a mécses szapora pislogásában.
 Az aranyműves maga elé tette és diadalmas büszkeséggel nézte.
 És amint nézte, diadalmasan dobogó szíve nagyot ütött.
 – Oh ez a szív – fájlalta szomorún – már régen rendetlenkedik.
 És szíve, most az örömet, a diadalt dobolta, gyorsan, gyorsan, egyre gyorsabban, a szegény, öreg aranyműves csendesítőn simogatta szíve helyét, de az csak pergett... pergett, aztán nagyot ugrott, egész a fülébe és hirtelen megállt...
 Szegény öreg aranyműves megállott szívvel odaborult az asztalra, a feketeköves gyűrű elé, holtan.
 Másnap reggel az asszony örületes, felvijjogó sírása összefuttatta a szomszédokat:
 – Jajaj! tudtam, tudtam! ... Mondtam ... mondtam ... de nem hitte ... jajajaj! ... – és sírástól csukló hanggal jajveszékelt el nekik a gyűrű történetét és oly meggyőzően lobbant ki szavaiból a babona, hogy a többiek mind megborzongtak.
 És ekkor kapta először szegény gyűrű az: átokhozó nevet.

II.

Az özvegyen maradt olcsó pénzen eladogatta az aranyműves munkáit.
 Csak az átokhozó gyűrűt nem kérte senki, nem vitte senki.
 Akik ismerték és hitték történetét, még kezükbe sem fogták, annyira félték tőle.
 Pedig szegény özvegy már ingyen is odaadta volna, csak hogy megszabaduljon tőle.
 De nem kellett senkinek.
 Mindennap újultán panaszolta szomszédainak:
 – Még mindig itt van!
 Egy napon egy szép, szőke ifjú jött, ékszereket vásárolni ifjú felesége részére.
 Mikor már kiválasztott mindent, a kezébe akadt a gyűrű:
 – Ejnye de szép gyűrű! Ezt megtartom magamnak – és ujjára húzta.
 És az özvegy másnap örömmel újságolta:
 – Már elvitték!
 Két nap múlva meghallotta, hogy az ifjú felesége hirtelen meghalt.
 – A gyűrű! – mondta fogvacogva.

– A gyűrű! – vacogták utána a többiek.

– A gyűrű! – eljutott az ifjúhoz.

De az ifjú nem hitt az átokban.

Hanem néhány hét múlva, mikor tűztengerbe süllyedt ősei hajléka és hatalmas földjein a jég csépelte semmivé az életet, akkor ő is csak annyit hebegett:

– A gyűrű! ...

Az emberek szörnyülködve áradoztatták:

– A gyűrű! ...

Az ifjú odaajándékozta egy barátjának a gyűrűt.

De barátja alig volt egy hétig tulajdonosa, egy vadászaton szerencsétlenül járt és fiatal, életerős teste holtta fagyott.

– A gyűrű! A gyűrű! – és hideg rázta az embereket.

És félelem teregette rájuk hideg, sötét köpenyét.

A szerencsétlenül járt anyjának, aki más városban lakott, elküldték meghalt fia minden írását, értéktárgyát és a gyűrűt is.

Az anya szótlán fogadta a csapást. Csak könnytelen keserv csókolt lelkére nagy, néma bánatot.

Nem szólt, nem beszélt. Magábabukott.

De mikor a lánya megszökött, a néma fájdalomtól szavátvesztett anyától, hogy egy daliás ifjúval keresse és habzsolja az élet kis, piszkos örömeit, akkor az anyában feltoporzékolt az első őrjöngő jaj, amellyel az élőholtak útjára roskadt.

– A gyűrű! – és a rémület görcsösen kapaszkodott az emberek szívébe.

A gyűrűt pedig elvitte a lány a többi ékszerrel együtt, mert hát nem mehetett üres kézzel életgyönyört keresni.

A lányt nemsokára elhagyta az ifjú, mikor már sárba taposta tiszta lányságát, elhagyta halálrarúgott szívvel, halálhozó betegséggel mellében.

És a lány elhervadt, mint minden leszakított virág.

– A gyűrű! – rikoltzott huhogva a babona.

A gyűrűt elvitte az ifjú, de nem sokáig bírta, mert egy ocsmány kocsmai verekedésnél halálracsapolták a vért a fejéből.

– A gyűrű! – szükölték éles vinyogással.

A gyűrű a verekedésnél leesett az ifjú ujjáról és a kocsmá egyik piszkos zugában hempergett. Másnap a seprésnél egy szegény lány megtalálta.

Nem adta a kocsmárosnak, mert tudta, hogy az megtartaná. Várta, hogy jelentkeznek elvesztője, mert a lány nem tudta, hogy a gyűrű „átokhozó”.

Nem szólt senkinek. Nem mutatta. És az emberek nem tudták: hová lett a gyűrű?

És az emberek szívében féltőn motozott a babona: hátha hozzám kerül?

III.

A szegény lány, aki megtalálta a gyűrűt, idegen országba vándorolt.

De egyszer, mikor már legjobban rugdalta az éhség és a nyomor, eladta.

Egy gazdag ember vette meg. Szép összeget adott érte.

Ezzel az összeggel a szegény lány szerény boldogságot épített magának. A gazdag ember sokáig hordta a gyűrűt, de ő sem tudta, hogy az „átokhozó”.

Egyszer egy művészt hallott játszani, aki úgy játszott hangszerén, mint az élet az emberi szíveken.

S a gazdag ember a művészhez lépett s megajándékozta gyűrűjével a művészt:

– Babonás ember vagyok s azért adom néked e gyűrűt, mert ez szerencsegyűrű. Egy szegény lánytól vettem, aki szerencsét csinált árából. S mióta én hordom, csupa szerencse ért. Meglátod, néked is szerencsét hoz majd!

A művész babonátlan mosollyal vette át és állandóan hordta, mert tetszett neki a fekete a kő, amint kézmozdulatainál kidobálta a vörös lángokat.

A művész szertekószált a nagyvilágban, mindenütt bőségesen osztogatva művészete gyönyöreit és mindenütt csodálattal köszönték az élvezetet.

Egyszer visszatért szülőhazájába, szülővárosába.

Abba a városba, ahol a feketekővű gyűrű is született.

IV.

Ismerték nevét és büszkék voltak sikereire, mintha okai lettek volna.

Hühös nagyzólással, a kicsinyek kényszeredett meghajlásával a nagy előtt, fogadták.

Este kellett volna játszania, de mivel reggel érkezett, már délben nagy lakomát rendeztek tiszteletére.

A művész ott ült a főhelyen és fiatal szeme fiatalúzó mosollyal simogatta a régi ismerősöket.

És ajkán halk, puha mosoly jóságosodott.

Aztán felállt, felemelte serlegét, mely tele volt életes borral:

– Rátok barátaim!

És boldogan csorgatta magába az életes bort.

És aztán, amint letette serlegét, csodálkozás ugrott fel szemében.

A többiek kezében megállt a felemelt serleg és rémület birkózott arcukon az előbbi jókedvvel.

Mert, amint felemelte serlegét, meglátták a feketekővű gyűrűt és amint ajkához emelte a serleget, megcsillant a kő és a kiugráló vörös lángok rémületes babonát ütöttek a többiek hidegedő mellébe.

És egyszerre dadogosodott lefelé rángó, színtelenedett ajkukról:

– A gyűrű!

A művész felnevetett. Édes, feltörő, fehércecsengésű kacajjal:

– A gyűrű! – és szeretettel simította végig ujjával a gyűrűt – ez az én szerencsegyűrűm. Én nem vagyok babonás, de aki adta, az volt. Szerencsét hoz rám, azt mondta. És azt hozott. Az én gyűrűm. – És szavai szeretettel csókolták a feketekővű gyűrűt.

A többiekben felugrott szörnyület most hatalmassá terpeszkedett és átölelte őket rosszakká:

– Az ördöggel cimborál – kiáltotta egy – szerencsegyűrűnek nevezi az átokhozó gyűrűt!

– Ördöggel cimborái! – süvített ajkukról a rossz.

A művész szeméből kiesett a jókedv és nem értő csodálkozás könnyökölt ki belőle.

De a többiek rémületbe zuhant szívvel menekültek el tőle.

Egyedül.

Egyedül állt. Kezében a kiürített serleg. Szívében az érthetlenség.

Vállatvont.

Este, mikor a terembe ment játszani, a terem lélektelenül vibrálta az ürességet.

Várt. Várt. Várt.

De nem jött senki.

Ítétek felette.

Megbukott.

Aztán hazament.

V.

Másnap ismerősökkel találkozott és elfordultak tőle.

Magasratörő örömhanggal nyújtotta kezét egy gyerekkori játszótársának, de ez a játszótárs idegenként hagyta ott.

Pedig megismerte.

Kitárult szívvel, kacagó szeretettel jött haza, hazájába és az itthoniak kivetették szívükből, mint rohadt gyümölcsöt kezükből.

Egyedül volt.

Csak a városvégi erdő fogadta a régi megértéssel, változatlan szeretettel.

Az erdő fái elébe szaladtak jó suttogással, átölelték őt zöld ragyogással.

Csak itt az erdőben játszott hangszerén.

Csak itt. Csak itt, mindig.

Az erdő fás, zöld karjai, amint szétterpeszkedtek a puha levegőben szebb tapsokat némultak neki, mint a legforróbb esték szédületes, káprázatos sikere.

Egyszer, amint befejezte játékát, egy lány jött felé.

Felényújtott két kézzel, arcán köszönetes melegség az előbb hallott játékért.

A művész keze már felajzott boldogsággal lendült a lány kinyújtott keze felé, de egyszerre felhőzött benne a gondolat:

– Hátha nem tudja, hogy én az „átokhozó” gyűrűt hordom?

És előrelendült kezét szótlanul lobogtatta a lány szeme előtt, hogy a fekete kő vörös csillogása boldog bukfeneket vetett a fényben.

A lány tekintete rázuhant a kőre.

És mosoly táncolt arcán.

Aztán megfogta a művész kezét és lágy ujjal végigsimított a kövön. A művész úgy érezte, hogy ez a lágy ujj most szívébe simít szeretetet.

– Ismered? – kérdezte bizonytalanul bicsakló hangon.

– Még nem láttam.

– Félsz tőle?

– Nem.

– Tőlem?

– Nem.

– Én az ördöggel cimborálok.

– Nem.

– Még nem ért szerencsétlenség, azért.

– Nem.

– Nekem szerencsét hozott, azért.

– Nem.

– Mit nem? – ugróit ki a türelmetlenség a művészből.

– Nem a gyűrű hozta a szerencsét és nem a gyűrű a szerencsétlenséget!

– Mint én! – ujjongott a művész száján a váratlanság.

Aztán leültek és a lány beszélt:

– Azt mondta valaki: El kell adni a gyűrűt! „Ha átokhozó, ki veszi meg?” Egy másik: El kell ajándékozni! „Ha szerencsétlenség éri az ajándékozottat és hisz az átokhozásban, nem kettős lesz szerencsétlensége?” Egy harmadik: Folyóba kell dobni! „És ha a folyó kiárad, nem a gyűrűre fogjátok majd?” Egy negyedik: El kell ásni! „És ha a föld terméketlenné válik, nem a gyűrűt átkozzátok?” Egy ötödik ...

– Mint én! Mint én! – ujjongott újultan a művész és nem engedte tovább szólni. –

Megtartom magamnak, mert nem hiszek átkában, nem hiszek szerencséjében. Megtartom

magamnak, mert kedves emlékem. Megtartom magamnak, mert szeretem és mert mindent megtartok, amit szeretek.

Csend ült közjük. Nagy, hangos, millió szavú csend.

Hárman ültek: a művész, a lány és a Csend.

A Csend aztán, mikor már eleget szólt, felállt és messzi szaladt.

Akkor a művész is felállt és a lány is.

Akkor a művész megszólalt:

– Mindent megtartok amit szeretek!

És feketekövű gyűrűs keze felszállt és megpihent a lány jó fején:

– Megtartlak, mert szeretlek!

A lány engedelmes feje boldogan hajolt le.

Aztán felemelte fejét és felnézett.

Mindketten felnéztek.

De nem egymást nézték.

Nem.

A messziről feljük szeretet integető nagy, szép Életet ...

Valakikeresés

Elindult.

Elindult, mert már nagyon keményen vagdosták fejéhez: eredj!

De hová? Hová?

Kihez?

Csak úgy: eredj!

Eredj? Hát ment.

Kezével szeméhez nyúlt és szeméből valami hosszan lógó nedv csorgott.

Szívetáját tapogatta és szíve örülten kalapálta mellét.

Verekedni még nem tudott, hát gyomra mind jobban és jobban kottyantotta az ürességet.

Éhes lett.

Éhes volt.

Szeméhez nyúlt és az már szárazon perzselt, szívetáját tapogatta és az már meg-megállón dobogott.

Akkor megpróbált verekedni.

Hó! Hisz nem oly nehéz!

Két karja jól bírta. Hatalmas ropogó izmok lendítették testét. Hatalmas, ropogó izmokkal csapkodott jobbra-balra, szerte-széjjel.

Nem fáradt el.

Valaki kemény ököllel öklözte mellette az asztalt, hogy az asztal fájdalmas vonyítása mérgesen kaparta fülét és idegesen pattogott melle.

Hát dühödten ütötte le a kemény, öklöző öklot.

És ismét tovább.

Előtte egy kettétörtmellű csörtetett lassú vánszorgással.

Egyszerre megállt. Nehéz, fekete hörgést sípolt.

Akkor türelmetlenül hátbavágta a kettétörtmellűt.

Annak melléből elnyújtottan füttyült a bántás.

És száján habosán vergődött a véres hörgés.

Kemény izmokkal lökte félre és az jajosan, habosvérű szájára esett.

Elnyúlt.

Aztán szembekerült egy ugyanoly erőssel.

Verekedtek. Kemény tenyérrel csapdosták egymást. Az ugyanoly erős már nem bírta, hát könyörgött:

– Elég! ... Ne bánts! ... Anyám van, feleségem és négy gyerekem! ...

De ő csak bánomisénesen hahotázott és mittörődömösen felrúgta.

És megint tovább.

Újult öklözéssel, újult gyötrellemmel.

Aztán egyedül maradt.

Nem volt már kit öklöznie, nem volt már kit felrúgnia.

Egyedül, leverhetetlenül állott.

Hatalmas diadal emelgette mellét.

Szeméhez nyúlt és szeméből nem lógott hosszan csorgó nedv és nem perzselt szárazon.

Szívetáját tapogatta és szíve nem kalapálta örülten mellét és nem akadozott meg-megállón.

Egyedül állott.

Egyedül ment.

Egyedül. Egyedül. Egyedül.

Ez az egyedülség hirtelen csapott rá hideget.

Körülnézett. Sehol senki.
 Lobogó szeme lobogva keresett valakit. És nem talált senkit.
 Jaj, jaj, de rossz egyedül!
 Valaki! Valaki! Valaki kéne!
 Szája hosszakat üvöltött az egyedülségbe:
 – Valaki! Valaki! Hol vagy te valaki? Valaki kéne! Hallod, te valaki: Jöjj! Jöjj! Egyedül
 vagyok!
 De nem válaszolt senki és nem jött senki.
 Aztán megindult.
 Keresni valakit.
 Rohanva rohant előre.
 Azelőtt csak előre verekedett, most előrerohant, előrekeresett.
 Aztán hirtelen megállt.
 És visszanezett.
 Ott messze maga mögött látta a tömeget. Verekedtek.
 Fülébe szakadozott zúgásuk egy-egy eltört akkordja.
 Azt gondolta: vissza kéne menni, ott a tömegben kéne keresni valakit.
 De mégsem! Nem! Csak vissza nem!
 Előre! Új előrével még előbbre!
 Csak ment.
 A nagy Hegyhez ért.
 Ott megállt. És nagyot sóhajtva felindult.
 Ment felfelé a hegyen.
 A Hegyre!
 A nap hátára akaszkodott és arcára lógatta meleg lábát.
 És ő ment felfelé, hátán cipelte a napot és a cipelés forrósága homlokáról szaladt lefelé.
 Szája feltátogva hőzött és nyelve ki-kiesett néha száján.
 A hegytetőn.
 Magosan állott.
 Állott. Sokáig. Lihegve nézett. Szerteszét. Köröskörül. Sok mindent látott.
 Nem a vidéket maga körül.
 Az utat, melyen jött.
 És a kemény, öklöző öklöt, melyet dühödten leütött.
 És a kettétört mellűt, akit véreshabú szájára lökött.
 És az ugyanoly erőset, aki kegyelmet kérve nem kapott kegyelmet.
 És másokat, sokakat, akiket szintúgy leütött.
 Rémületre torzult szája.
 – Rossz vagy! Rossz vagy! – dobolta rémületre ijedt szíve.
 – Azok voltak rosszak! – dadogta görcsösen kapaszkodva mások rosszságába, szája.
 – Rossz vagy! Rossz vagy!
 – Azok voltak rosszak!
 De szája nem győzte, szíve hatalmasabb volt
 Örülten préselte, csikorgatta mellét a hatalmasabb szív:
 – Rossz vagy! Rossz vagy!
 Elvágódott.
 És két kézzel kaparta a forróra sütött homokot és két marokkal szórta fejére:
 – Rossz vagyok! Rossz vagyok! – ordította szája is.
 Valaki kéne! Aki segítene, mert nagyon nyomorultul rúgta földhöz rosszságára.
 Fellendült.
 És mint lefelé hajított kő, rohant lefelé.

Nagyokat ugrált. Nagyokat esett. Feje néha fájdtón ütődött kemény kövekhez.
Lent volt!

Visszaindult a tömegbe.

A kemény öklöző öklöt, melyet leütött, bocsánatkérően simogatta meg.

A kettétörtmellű véreshabú száját meaculpásan csókolta.

Az ugyanoly erőstől ő kért, kapott kegyelmet.

Sokakat, másokat, akiket leütött, mélyrehajoltan engesztelt.

Aztán elment.

Lezuhant fejjel.

És újra fel a Hegyre.

A nap most is hátára ült és most is csorgott homlokáról a veríték.

Aztán ismét felért.

És ismét körülnézett. S ismét nem a vidéket nézte.

Valakit keresett, akit sejtőn kezdett megtalálni.

Egyedül állt. És már nem feküdt rá nehezítőn az egyedülség.

Szeméhez nyúlt és szeméből hosszan lógó nedv perzselőn csorgott.

Szívetáját tapogatta és szíve örülten kalapálta meg-megálló dobogással mellét.

Két karja széttárult.

Aztán látta a messze verekedő tömeget.

És szeretett volna kiáltani feléjük:

– Ne verekedjete! Ne verekedjete! Mert minden ütés, amit másnak adtok, majd százszoros átokkal üti vissza lelketek!

Szeretett volna így kiáltani.

És aztán kiáltott.

Kiáltotta.

De szava megposhadt a nagy messzeségben és azok nem hallották.

Akiknek szólt, azok nem hallották.

Erőlködött és erősebben kiáltott.

És megint nem hallották.

Csak köröskörül az erdővel fröcskölt hegyek dobálták vissza nevetve szavát.

Erőlködött és legerősebben kiáltott.

És újra nem hallották.

És a hegyek könyörtelen, kárörvendő nevetéssel dobálták újultan vissza szavát.

És a visszadobált szavak erősen pofozták fülét.

Két térdét hatalmasan vonzotta a föld.

Hát leesett két térdére.

És sokáig úgy volt, térdreesetten.

Feje magasra emelkedett, szeme magasra nézett.

Sokáig nézett magasra.

És szíve boldogan ütögette, hogy már nem kell keresni, már megtalálta a Valakit, akit keresett.

Valakit keresett a nagy valakikeresésben, Valakit talált a nagy valakikeresésben.

Két karja kitarult és úgy érezte, hogy kitarult két karját szeretet öleli át és mellére nagy szeretet borul.

Nem volt egyedül.

És boldog volt.

Szája lassan nyílt és szépen mondta:

– Ki boldogságot árjadoztatsz hozsanna Néked, Jóság!

Szegényke az Úton

Szegényke kisgyerek volt. Két, kék kisgyerekes szeme kitárultan nézte a világot, olyan igazi gyerekbámulással, ahogyan csak gyerekek tudnak bámulni. Komolykodó, szótlan bámulással, nagyratágult csodálkozással, kíváncsiskodó kíváncsisággal.

De Szegényke nem bámult ostobán.

Szegényke okos kisgyerek volt és ha bámult, a bámulás tárgya sokáig motozott fejében, gondolatokat csiholt agyacskájában. Okossága amolyan kisgyerek-okosság volt.

Szegényke az Úton ment.

Sokan mentek az Úton, nagyon sokan.

És szegényke maga kisgyerek bámulásával bámulta őket, maga kisgyerek-okosságával okoskodott a látottakon.

Mert az ő tágratágult szemével sokat látott. Látott mindenkit, aki az Úton ment.

És mindenki, aki ment, vitt valamit.

A legtöbbje nem is vitt, hanem cipelt. Irtó nehéz zsákokat, hogy csak úgy fakadt a véres veríték a cipelőkről. Szörnyű nagy batyukat, melyek olyan nehezek voltak, hogy húzni kellett rettentő erőfeszítéssel.

Ezeket a nagy-nagy terheket mind emberek cipelték.

És látott ottan menőket, hatalmas, izmos karokkal, roskadozva görnyedtek súlyos teher alatt.

Szegényke azt hitte: ezeknek mindjárt össze kell esni a súlyos szörnyőség alatt, mindjárt meg kell roppanni a kemény derekaknak a nehéz teher alatt. Pedig ezek hurcolták azt a terhet nagy-nagy bátorsággal, biztos szemükben boldogság merészkedett és ajkukon vidám dal muzsikált. És barna arcukon úgy fénylett a verítékcsopp, amint a nap ráragyogott, mint valami csodás, gyönyörű, boldog drágakő.

De voltak közöttük olyanok is, akik kettétörtek, és görbült ajkukról nagy, nehéz ocsmány szavak átkozták a létet. Ezeknek arcáról a veríték is feketén ömlött.

És látott ott olyan foltosruhájú asszonyokat, akiknek szeméből a könny is a megvigasztalódás nevetésével fakadt és ajkukon a megelégedés boldogságot kacagott. És látott olyanokat, akiknek sírása feketén átkozódott.

Mentek még szép, előkelő férfiak, cifrán páváskodó nők. Ezek is vittek. Igen; előkelő, szép kis csomagot vittek. Könnyen emelték, elegáns, betanult, csinos mozdulattal.

De azt is látta, hogy ezek közül sokaknak kifestett arcú nevetése mögött több fekete sírás csordul, mint a foltosruhájú asszonyok nevetős könnye. És sok kifestett nevetés fekete volt, mint a szitok. Azután sokan – ha nem látták – ezt a kis, előkelő, szép csomagot olyan fáradtan hurcolták, hogy néha meg-megálltak pihenni.

Szegényke ment az Úton és ezeket látta.

És csodálkozott, hogy mért oly nehéz az a kis csomag? És mért dalolnak olyan keveset azok, akik alig visznek valamit?

Lám! a szörnyűzsák hordozók hogy tudnak énekelni! Milyen víg nóta vidámul ajkukon!

És odament az egyik dalolóhoz, akinek arcán drágakőként csillogott a veríték. Odament és kérdezte, gyerekesen:

– Mit viszel?

A daloló ránézett. Szeméből annyi vidámság kacagott, hogy Szegényke felmelegedett ettől a jó kacagástól.

– Az Életet viszem kisfiam, – felelte és hangja vigasságot tilinkózott Szegényke szívébe.

– Nehéz? – kíváncsiskodott Szegényke.

– Kinek milyen. Nekem nem, mert én erős vagyok!

– De nézd, az ott szintén erős, talán erősebb, mint te és mégsem tudja úgy vinni. És nézd, az ő terhe nem oly nagy, mint a tiéd!

– Erősebb, mint én? Nem lehet kisfiam.

Szegényke összehasonlítva nézett előbb a másikra, majd a dalolóra. A másik hatalmasabb volt. Hatalmas nagy vállakkal, széles, dagadó izmokkal. Olyan volt, mint maga az erő. De amint a daloló biztos, bátor szemét látta és szemén keresztül biztos, bátor szívét, akkor azt mondta:

– Te erősebb vagy!

Aztán odament a másikhoz.

És megkérdezte tőle is gyerekes komolysággal:

– Mit viszel?

A másik ránézett. Szeméből valami vadság gyűlöleteskedett, hideget zuhantva Szegényke kis szívére:

– Hogy a hatvanhatszoros mennydörgős mennykő csapjon ebbe a rohadt, büzhödt, rongy, piszok életbe ... – átkozódott ajkáról szakadatlan ocsmánysággal a gyengeség.

Szegényke bámész szemében riadtan ugrándozott az ijedtség. Fülébe élesekét hasított a szitok. Sietett.

El, el a másiktól.

Aztán tovább ment.

Itt is, ott is megállt. Itt is, ott is kérdezett.

Kifestett arcú nevetések feketén csaptak hideget lelkére, de akkor a foltosruhájú asszonyok nevetős könnye szelíden permetezte a melegséget és felmelegítette az átkos sírástól, szitkos nevetéstől hidegre fagyosított szívét.

Egyszer jött egy szép, őszhajú ember. Előkelő, gondozott ruhában. A csomagja olyan volt, mint semmi.

Szegényke megállt előtte. Nézte.

Az öreg ember két tiszta, kék szeme rámosolygott Szegénykére. Felhőtlenül mosolygott ez a két szem, mint nyári felhőtlen, kék ég.

– Bácsi, te nem viszel semmit? – ugrott ki a kérdés Szegényke száján, mert nem látta meg a semmicsomagot.

Az öreg ember mosolyogva mondta:

– De viszek kisfiam – olyan mélyszívűből jött ez a szelíd hang, hogy Szegényke tudta: ennek az öreg embernek nagyon mély a jó szíve. Olyan mély, mint egy feneketlen kút, mely telve van jósággal, és kimeríthetetlen. Olyan mint a mesebeli erszény, melyben egy az arany és hiába veszik ki belőle azt az egyet, ismét van benne. Olyan ennek az öreg embernek a szívében a jóság. Ad, ad, sokat, sokat és mégis, mégis van benne. Mindig van. És mindig ad.

Az öreg ember, amint felelt Szegénykének, meglóbálta a semmicsomagot. Szegényke amint meglátta, csodálkozott:

– Csak ennyit viszel?

– Kívülről csak ennyit. – Szegényke akkor már tudta, hogy a többi a szívében viszi.

Az öreg ember hosszan nézte meleg szemével Szegényke nyílt, fehér homlokát, aztán elgondolkozva mondta:

– Kisfiam, jöjj velem!

– Hová?

– Nem megyünk messzire. Velem már nem jössz messzire. Mert én nemsokára megállok. Megpihenek, örökre. De addig jöjj velem. És beszélj velem.

Szegényke kíváncsiskodott:

– Mért menjek veled?

– Mert senkim sincs aki jönne – s most először hallott Szegényke az öreg ember hangjából némi szomorú fáradságot.

– Nincs senkid? Nekem sincs. – De mikor Szegényke mondta ezt, a hangjából nagy, bátor fiatalság büszkélkedett.

– Hát jöjj velem – mondta az öreg ember. – Látod én már csak addig megyek. Addig a kőig. Ott megállók, leülök s aztán kifekszem az Életből a nagy alvásra. Jöjj velem odáig. Neked adom ezt a kis csomagot.

– Mi van benne?

– Majd meglátod.

Szegényke ment az Úton az öreg emberrel.

Mentek az Úton. Beszélgettek. S aztán odaérkeztek a kőhöz. Az öreg ember megállott, ott, az élete határkövénél:

– Most búcsúzunk Szegényke. Te tovább még és én is tovább. Csakhogy az utaink szétválnak.

Szegényke megállt. Állt. Nem tudott mit mondani. Pedig agya feszülten kereste a szavakat, de ajka is állott.

Az öreg ember leült. És a semmicsomagot kezdte bontogatni. Szegényke most elfeledte a búcsút, most csak a csomag tartalmát leste kíváncsi, kérdő szemmel.

Az öreg ember amint bontogatta, így beszélt:

– Látod, ebben a csomagban vittem az életemet.

Könnyű volt az életem, mint ez a csomag.

– Mért volt könnyű?

– Mert nagy volt gazdagságom.

– Akinek nagy a gazdagsága, annak könnyű az élete?

Az öreg ember furcsán mosolygott:

– Könnyű lenne az élete, ha tudná hogy vinni. Csakhogy akiknek nagy a gazdagságuk, azok tudják legrosszabbul vinni az életet.

– Hát hogy kell vinni?

– Jaj, édes jó fiam, azt nem lehet csak úgy elmondani. Mert hiába mondom, ha nincsen szív, nehéz lesz a legkönnyebb élet is.

Szegényke még akart kérdezni sokat, sokat, de az öreg ember szép, fehér, megöregedett keze csendes íveléssel leintette:

– Ne kérdezz többet Szegénykém, mert már nincs időm beszélni. Én már megérkeztem. Csak búcsúzni akarok tőled és neked akarom adni ezt a kis, könnyű csomagot. Könnyű életemet, nagy gazdagságomat.

Szegényke szólni akart, válaszolva, de már akkor a semmicsomag a kezében volt s a szép öreg ember mély, kék szeme lecsukódva és beszédes mosolyos szája, mosolyos jóságba fagyva.

Nem szólt többet.

Megérkezett.

Szegényke pedig idegenül állott az Úton a semmicsomaggal. Nem tudta mit csináljon.

Ügyetlenül nézte a semmicsomagot.

– Könnyű volt az élete, mert nagy volt a gazdagsága. És most nekem is könnyű lesz az életem, mert nekem adta nagy gazdagságát.

Azután megindult az Úton.

De amint menni kezdett, a semmicsomag nehéz lett. Érezte, hogy nehéz. Mindig nehezebb. Már alig vánszorgott a semmicsomaggal.

És amint így vánszorgott, egyszerre csak megpillantotta az egyik szörnyűzsákvivőt, akinek arcán drágakököként ragyogott a veríték és kinek ajkán vidám dal boldogosodott.

És Szegényke mikor ezt látta, szeretett volna lenni szörnyűzsákcipelő, boldogan daloló, erős, feszülő izmokkal életet dolgozó, drágakőverítéket izzadó.

És Szegényke, akinek élete éppen úgy ment az Életben, mint ő az Úton, Szegényke, aki ezenközben már erős ifjú lett, azt gondolta:

– Nem viszem én ezt a nehéz semmicsomagot, mert nem tudom vinni. Nem kell nekem a nagy gazdagság, mert túl nehéz. Szétosztom ezt a nagy gazdagságot, ennek is, annak is. Kevés gazdagsággal sokaknak adok rövid Örömet, de örömet adok!

És rohanva rohant az Úton, ehhez is, ahhoz is, itt is adott, ott is adott, itt is köszönték ott is köszönték.

Szörnyűzsákat boldog dallal vivőknek és foltosruhájú, nevetős könnyű asszonyoknak adott.

És a hálás köszönetek boldogan simultak szívére.

Egyszerre meglátott egy szörnyűzsákvivőt, akinek görbült ajkáról nagy, nehéz, ocsmány szavak fekete gyengeséggel átkozták az életet.

– Ennek nem adok – gondolta – mert feketén káromolja a szép létet. Ennek nem adok.

De amint meglátta, mily rettentő erőfeszítéssel kínlódik, mily rémesen éhezik, megsajnálta, hozzámert és adott.

Annak szemében különösen ágaskodott fel egy láng: a váratlan öröm és a meg nem halt szeretet lángja.

És a láng Szegényke lelkét is átfogta nagy-nagy jóssággal.

És maradék gazdagságát mind felosztotta: átkosoknak és feketén sírok között.

És minél kevesebb lett a gazdagsága, annál nagyobb lett a csomagja.

Amikor már elfogyott minden gazdagsága, akkor ifjú, erős vállára nehezedett a szörnyűzsák. Hirtelen nehezedett rá, hirtelen roppant válla.

De aztán ifjú erősséggel felvetette magát és életes, öröms izmok feszültek karjára, arcán drágakőként ragyogtak a verítékcseppek.

Szegényke így ment az Úton a szörnyűzsákcipelők és boldog dalt éneklők közt.

Vállára nehezedett a szörnyűzsák, ajkán muzsikált a boldog dal, szívében melegedett a nagy Szeretet.

Így ment az Úton ...

Szivárvány

I.

Kőkeménynek hívták. S ez a név ráillett. Mert olyan volt, mint a kő: kemény. Hajlíthatatlan, lágyíthatatlan. Talán kettétörni lehetett volna, de ezt senki sem merte megpróbálni, mert Kőkemény volt, mert kőkemény volt.

S az anyja olyan volt, mint mindegyik anyja: melegszívű, puha, lágy és jó kezekkel csak a kedvét kereste.

II.

Kőkemény még gyermekkorában egy mesét hallott a szivárványról. Már nem emlékezett rá. Csak homályos körvonalakban maradt agyában: ... a szivárvány híd ... keresztül kell menni rajta ... a végén ott találsz a kincset... a boldogságot?...

S ő ezt a néhány megmaradt ködös szót megnagyította, kiszínezte, ragyogóvá fantáziálta.

Tudta, hogy ezen a hídon: szivárványon ő keresztül fog menni.

És akarta.

És erre az útjára készült mindig.

És ebben a készülődésben türelmetlen lett.

És ebben a türelmetlenségben durva lett.

III.

Egy napon rettentő vihar volt. A szél hosszúkat, fájdalmasakat vonyított, az eső úgy tombolt, mint megbomlott, fékevesztett vad. Iszonytatóan verte a földet és ijedten magosakat ugorva pattant százfelé egy csepp.

A föld kapkodva habzsolta az esőt, a fű hosszan elnyúlt az ütés alatt, a fák örülten táncoltak a széllal.

Rohant, dobbant, csobbant minden.

Örülten örülő életneklobbanás volt ez.

Kőkemény szeme fénylően ugrált az esőcseppekkel, meredten bámulta a tobzódo vihártáncot, mozdulatlan állott és bámult, bámult, bámult.

De az agya dolgozott és már messze szaladt képzeletben. Hatalmas mellét néha kitágította az odaszorult levegő, hogy aztán sípolva hördüljön száján ki.

Két szempár villant össze ijedten, mikor így látták Kőkeményt.

Mert a hirtelen kitört vihar nem engedte ki a lányt.

A lány szerette Kőkeményt, de Kőkemény, bár mindig találkozott vele, még sem látta meg őt soha.

És most az anya és a lány, a kettő, aki őt szerette, ijedt rémülettel nézte egymást.

Amint ott látták állni Kőkeményt, már tudták: menni fog.

A két, végtelen, életreszóló szeretet összebújt és egymást hangtalanul vigasztalva fogott kezét.

A vihar megszűnt. A nap ismét diadalmasan ujjongott a földön és sugarai Kőkemény szép, szőke fejét aranyosra csókolták.

Kőkemény hirtelen megfordult. Ránézett anyjára és a leányra. Aztán szótlánul fogta botját és indult. Az anyja szíve fájdalmat jajdult:

– Fiam! ... Fiam! ...

Kökemény megfordult. Nem szólt, de szeméből több kérdés ugrált, mint ezer szóból.

– Hová mégy? – sírt tovább az anya hangja.

Kökemény fellendítette jobbját és kinyújtott karral, erős, kemény kézzel az eget mutatta.

És ott, ott, a még el nem múlt felhőkön, ott szivárványosodott a híd.

Aztán elment.

Nem hallotta, hogy két szájból féltőn, kérő sírással csuklott ki a:

– Maradj!

A két ottmaradott egymásra nézett és az emberi égből, szemből megeredt esővel, síró fájdalommal siratták azt, aki elment.

IV.

Kökemény pedig ment. Döngő, súlyos léptekkel és szeme állandóan a szivárvány színeit itta.

És egyszerre csak már ott állt a szivárvány-híd előtt.

Akkor melléből hosszan, elnyújtottan egy sóhajt sípolt ki.

Aztán merész szemmel még egyszer körülnézett, szemében olyan fitymálás ágaskodott, mintha nem akarná ezt a világot többé látni.

Azután rálépett a híd első fokára. Térdig süllyedt az ibolyaszímben. Csak erőlködéssel tudta lábát húzni. Oly sötét, letompult, merésztelenítő volt ez a szín. Úgy ráfeküdt ez a lila sötétség, hogy menekülve sietett a kékre. Ott már világosabb volt. A lépés könnyebb. Barátságosabb. De ez a szép kékség az anyja szemét vágta az agyába, az anyja intő, féltő, kérő szemét. Kökemény dühöngve dobta el magától az emlékezést és felkúszott a zöldre. Ez haragos volt, mint megbomlott tenger. Lihegve ugrott a sárgára. Ez irigyet lángolt és Kökemény most már meg sem állt, csak hörögve rohant a vörös félkörre.

Azon megállt, mielőtt felfelé indult volna. Ott ragyogás kezdett táncolni szemében. S aztán könnyű gyorsasággal indult felfelé.

És amint így ment, egyszer csak meglátta, hogy a félkör magaslatán áll valaki.

Az a valaki széttárt karokkal állt.

Kökemény azt hitte, hogy ez az áldástosztó.

Aranybíbor ruhában volt.

S amint közelebb ért hozzá, látta, hogy két széttárt markából arany csorog. Kifogyhatatlanul csorog.

És az arca ennek olyan volt, mintha márványból lett volna. Hideg, éles. Csak a szája volt más. Két, mély ránc gögössé húzta. És a szeme odanézett, ahova Kökemény nem látott.

És ez a szem parancsolt.

Kökemény ekkor tudta, hogy ez a parancsoló. De úgy gondolta, hogy két aranyat csorgató markával áldást oszt.

Nesztelenül közeledett Kökemény.

V.

A parancsoló nem vette észre.

S Kökemény ekkor úgy látta, hogy a csorgó arannyal valami más is csorog. Nehéz, sűrű, vörös valami.

Vér!

Kökemény szívébe ijedten ütött egyet ez a vér.

És ez az ijedtség leejtette szemét. De ekkor meglátta saját lábát.

Rettentő! Hisz csizmája csupa vér! Hisz vérben jött idáig!

– Kinek a vérében? Kiknek a vérében? – dobolt rémülten szíve.

A parancsoló észrevette. Észrevette azt is, hogy Kőkeményt a tétovázás egy percre megállította.

– Ide jöjj! – parancsolta oly döngető hangon, hogy Kőkemény még jobban megmeredt.

A parancsoló szeme parancsot szűrt Kőkemény szemébe.

De Kőkemény parancshoz nem szokott kőkemény koponyája engedetlenül lendült hátra s aztán így hátralendült, dacos fejjel, így állta a parancsoló szemét.

A parancsoló szeme meredten, kitágultan csodálkozott.

Kőkemény kinyújtott karral a parancsoló markából csorgó véres aranyra mutatott.

A parancsoló megértette:

– Szereztem.

– Honnan? – kapzsiskodott Kőkeményből a vágy.

A parancsoló száján harsogó, gúnyos hahota rövideskedett:

– Mi közöd hozzá? Kell? Jöjj ide, adok neked!

Kőkemény fellobbanó szemmel, hirtelen lépéssel mellette állt.

– Tartsd a markod! – ez megint oly parancs volt, hogy Kőkemény fellendült keze visszaesett.

S ekkor ismét az arannyal együtt csorgó vérré nézett.

Bizonytalan fáradtsággal kérdezte:

– Mitől véres?

A parancsoló ismét hahotázott.

– Miért véres? – újult Kőkemény hangja és hangjában sürgetés izgult.

A parancsoló keményen ropogtatta:

– Minden arany véres.

– Mitől?

– A vérből arany lesz. És az aranyból vér.

– Hogyan?

A parancsoló türelmetvesztett haragos hanggal dobbant rá:

– Buta vagy! Tartsd a markod! Aranyat adok!

Kőkemény egy pillanatra leejtette fejét, mintha agyában feleletet keresne:

– Mitől véres?

VI.

Új parancs ütötte hirtelen fülét:

– Ne nézz le! Ide nézz rám! Ne nézz le! Mert ott a romlás vár!

Kőkeménynek csak ez a parancs kellett. Az ő sohasem engedelmeskedő, vad szíve nagyot ütött mellében s az ütés visszhangja ott toporzékolt fülében.

Csakazértis, dacos fitymálással még lejjebb hajtotta fejét és kemény, büszke derekát is hajtásra kényszerítette, hogy még jobban lásson.

Két, mély, szép, kék szemét merészen, élesen vágta le a romlása felé.

És amint így, konok engedetlenséggel szembenézett romlásával: látni kezdett.

Látott egy szívet! Egy remegő, őt féltő, érte síró, őt váró, érte reszkető, őt szerető, felé repeső szívet.

Az anyja szívét!

Egy fájdalmas, héttörös, vérző szívet!

Egy anya szíve. Az ő anyjának a szíve. És e szív mellett remegőn reszketett egy másik szív. Ez is érte. A leány szíve.

Kőkemény csak nézett. Nézett.

Nézte a két szívet.

És ekkor az ő kőkemény, makacs szíve is megindult. Halkan, szelíden ütögette a megbánást, a visszafordulás vágyát.

VII.

Lehajtott fejét oly nehezen emelte fel, mintha mázsás súly húzná, pedig csak két gyöngé, neki sohasem parancsoló asszonyi szív remegése motozott agyában.

Meg akart fordulni.

De nem tudott.

Hirtelen rémület csapta rá hideg ütését. Hát hol is vagyok? Hol vagyok? Mi nem enged megfordulni? Visszatérni?

A parancsoló elégedett, gúnyos gyönyörrel kárörvendett vergődő tehetetlenségén:

– Mit akarsz? Visszamenni? Miért? Miért jöttél akkor ide? Mért gázoltál arany véren keresztül, ha most vissza akarsz menni? – és még sok-sok kérdést és mondatot zuhantott rá nyers nekilendüléssel a parancsoló akaratos szája, amit Kőkemény már nem is hallott.

Csak egy gondolata volt. S ez a gondolat agyából vágyként bukott szívébe és szíve, mint gyors dob pergette: vissza, vissza!

Órületos tremolóban verte ez a dob: vissza!

A feje bódult volt: Vissza!

Agya kábult: vissza!

Vissza! Vissza! Vissza!

A keze lázasan szerette volna simogatni azt a két szívet: vissza!

A száján hörögve hördült: vissza!

S aztán rettentő nagy hangon, süvítve, szélesen, remegtetőn ordította:

– Vissza!

A parancsoló széttárt, mozdulatlan karja haragot vibrált:

– Menj!

VIII.

De Kőkemény nem mozdult. Nem tudott. Akart. De nem tudott. Halántékán kimeredten dudorodott egy ér, homlokáról veríték fakadt, ajkai tapadva szorultak egymásra, fogai, mint örült malmok örölték a hasztalan erőlködést.

S aztán fáradtan vesztette el erejét. Két karja megsemmisülten verdeste térdét.

S aztán állt. Csendesen. Megverten. Kemény koponyája mellére hullt.

És állt.

A parancsoló érdes, éhes, éles hangja ismét fülébe szaladt:

– Arra nincs kiút! Arra nincs visszaút! Csak hozzám jöhetsz! Vagy ... – és véres, aranyat csorgató kezével oly lendületet ívelt, hogy Kőkeményben egy percre elakadt a levegő.

És a szíve, a visszatérgető dob is megállt egy percre.

– Hogy így ... Hogy ezt... Nem! Hisz ez lehetetlen!

S aztán meglátta a parancsoló arcán a célhoz ért diadal kaján torzulását.

Aranyat csorgató markait Kőkemény felé közelítette.

Már ott volt a két meggémberegett, ocsmány marok, már ott volt az álla alatt. Felgőzölgött arcába a rájuk tapadt vér nehéz szaga.

Elkapta arcát.

Szemeit lehunyta, hogy ne lásson most semmit. – A két szív már úgyis örökre ott maradt emlékezetében. – Egy sóhaj hördült ki melléből s aztán magátmegadással, elszánt vakmerőséggel a lehetetlen utat választotta: fejét előreszegve leugrott a hídról.

Még hallotta a parancsoló, toporzékoló fékevesztettségét, de akkor már zuhant.

Kitárt karral, fejfelé.

Le, le a hídról! Ahol ő a boldogságát akarta megtalálni.

IX.

S aztán elnyúlt a földön. Széttárt karokkal, arccal a föld felé feküdt. Átölelte a földet.

Odabújt a földhöz.

– Az aranyból vér lesz, a vérből arany? Hogyan? Hogyan? Jaj, jaj! A vérből lesz az arany, vagy az aranyból a vér? Jaj, jaj! Hogyan? – kalapálta agya szörnyű nagy káoszban, homlokát majd kiverte az örületes összevisszaság s aztán sokára-sokára tiszta gondolatot termelt agya és ekkor szemekre felhő borult és csordult a sírás belőle.

– Két szép aranyban volt – sírta jajongva – és én véressé tapostam őket! ...

Aztán fellendült és rohanva rohant haza.

X.

Berohant az ajtón.

Ott ült az anyja.

Kőkemény ott állt előtte, majd leroskadt térde s aztán soha meg nem hajló kőkemény feje odazuhant anyja ölébe.

Az anya öröms, ijedt csodálkozással simogatta lágyan drága, szőke fejét.

A lány megmozdult. Ki akart menni. Kőkemény felemelte fejét. Ránézett és szelíden kitárt kezét nyújtotta felé:

– Maradj ...

A lány hihetetlenkedve nézett rá, de a kinyújtott kéz úgy kért, úgy keresett, hogy puhán beletette a magáét.

Kőkemény felállt.

Az anya és a lány szemében a sírások utáni napos boldogság szivárványt ívelt.

Kőkemény ekkor találta meg az ő igazi szivárványhídját.

És csendesen, halkán szólt, de hangjából végtelen boldogság örömsödött:

– Keresztül mentem rajta ...

Meghajlás

I.

Valaki egyszer rútul megcsalta s nagy, hívő, bízó szeretetébe oly rettenetes sebet vágott ez a család, hogy egész énje felborult. A hite nagy, semmis teher lett, reménye vad düh, szeretete lihegő gyűlölet.

Először így élt, felborultan, lelkevesztetten ácsorogva, aztán tombolósan keresve kiutat: bosszút!

A munka gyönyöre, amit eddig kemény karokkal, vidám dalokkal élvezett, szintén nincstelen semmi lett számára. Hát nem dolgozott többet. De így ráfeküdt a munkátlanok nagy réme: a semmittevés. Idegenül állott a nagy munkátlanságban s a rém feléje hajolt és fülébe hánytorgatta csábos meséit. A férfi, éppen, mert idegenül, bizonytalanul állott, lassan nekiindult a csábos délibábnak.

Rohanásra fokozódott nekiindulása. Tobzódva hajszolta a kicsiny életgyönyöröket s csak mikor előző munkássága gyümölcseit is felhabzsolta hajrásan, akkor torpant meg egy pillanatra. De akkor rohanása már oly sebes volt, hogy nem volt megállás.

Hát vad nekikeseredéssel beledühösödött az életbe. És mert keresett, hát talált is mindenkinben hibát. Csak magában nem. Gyűlöletteljes acsarkodással leste az emberek szemét és újult hajhóval örült minden kis hibának.

II.

Egyszer – agya ködösen szédült, szájából undorítón szaglott a bor, szeme feketén lobogtatta a gyűlöletet – hangos szóval dobálta:

– Mert rondák az emberek! Köpni való szemét mind! Gyűlölöm őket! Mert arra valók! Gyűlöletre! Átokra! Pizkos, nyomorult gazemberek! Mind! Mind! Nincs kivétel! – és karja nagy ívben ütötte a semmit.

A másik kedélyes nemtörődomséggel nézett rá és széles-lassan mondta:

– Ha gyűlölöd az embereket, mért vagy köztük?

– Mi? – hördült fel, mint mellbeütött.

– Na, igen – folytatta kényelmesen – ha gyűlölöd az embereket, akkor menj el. Olyan messze, hogy sose láss embert. Hagyd el őket! – és tovább ment.

Gondolatok rázták le agyáról a ködöt:

– Hát jó. – mondta magának. – Elmegyek. Itt hagyom az embereket! Itt. Elmegyek. Olyan helyre, ahol sose találkozom velük. Ahova hangjuknak még foszlánya sem ér. De ne jöjjön akkor hozzám senki! – itt újra fellángolt szeme. – Mert jaj annak, aki megközelít! Százsoros átokkal bosszúlok meg magam rajta! Ne jöjjön hozzám senki!

És elment, amint feltette.

Egy magas hegy erdejében bújt meg.

Nem lombos, vidám, madárzajos, virágos erdőben. Nem. Hatalmas fenyves volt. Sötét, hideg és néma. Csak lába ütött zajt, vagy melle fújtatott nagynéha, ha mászkált. Különben mindig csend volt körülötte. Nem volt zörgős avar lába alatt, csak puha, síkos kis tücskék, amiknek földrehullása is zajtalan volt.

Gyakran a fenyves végére ácsorgott, ahol már nem volt több fa, csak kopár, durva, kemény sziklák. Elfeküdt a sziklákon, semmittevőn, semmitgondolón bámult a magasba.

De néha felült és feszülten meredt le, ahol mélyen, nagyon mélyen egy szürke sáv ásítózott. Néha apró pontok mászkáltak rajta, vagy kis kockák gurultak tova és utánuk szürkés fátyol húzódtott.

... Emberek mentek, vagy szekerek gördültek az országúton ...

Ha meglátta a mászkáló, ballagó emberpontokat, keze ökölbe csapódott, ajkáról száz szitok búzlótt. Néha, ha nagyon magosra csapott gyűlölete, vadul öklözte a hatalmas sziklatömböket, feszülő izmokkal rugaszkodott nekik s hogyha tehette volna, már nem egyet görgetett volna le, hogy agyonpréselje az alattmenőket.

De így, csak vadul, tehetetlenül csapkodta a kemény megmozdíthatatlan sziklákat, addig míg kimerülten a vad tánctól lezuhant rájuk és mitsemtehető dühében mérgesen csikorgatta a gyűlölet keserű ízét.

Ilyen gyűlöletroham után aztán napokig, hetekig nem mozdult odújából, csak sötéten, feketén bámult maga elé és sötét, fekete gondolatokkal játszott.

Sötét, fekete szemmel kaparta a magos, égnek rugaszkodó fenyőket. Összehasonlította magát a fenyővel:

– Ilyen magos, egyenes, hatalmas vagyok én! Kemény. Hajlíthatatlan. Nem hajlok meg, Nem! Mint a fenyő. Jöhet rémséges vihar, meg nem hajol. Gyökerestől kitépheti, de meg nem hajlíthatja gőgjét! Hát én is! Én is! Meg nem hajlok senkinek! Nem én! A Halál, a nagy Vihar majd kitép engem is gyökerestől, de addig meg nem hajlok! – és tovább kuszálta megbomlott gondolatait.

III.

Egyszer megint ott feküdt a forróra izzott sziklákön és dühös szemmel kémlelte a mélyben kanyargó országút emberpontjait:

– Hej! Ide jertek! Hozzám merészkedjete!

Csak egy, egyetlenegy jönne! – keze görbülten markolta a sziklát – Hej! hogy zúdítanám rá gyűlöletem minden poklát! Csak egyszer jönne, egy! – és tovább zuhogott szájából a sötét vágy.

Aztán visszaindult odújába. Ment a hatalmas némaságban, csak lába döngette zajra a földet.

– Bácsi! – egy kérő hang szólalt meg a háta mögött.

Az első emberi hang a nagy hallgatás után fejbeverte és nem tudott mozdulni.

– Bácsi! – kérte újra a hang.

Akkor dühödten, hirtelen megfordult. Egy gyerek állt előtte, összetépett nadrággal, mocskos, poros arccal, kócos hajjal.

Szeme nagyot nyílt: itt van! itt van! Végre! Az első!

És hirtelen kézzel megragadott egy nagyobbacska fenyőt, szilaj, vad erővel egyszerre kirántotta, ütésre emelte.

A gyerek nem látta az ütni készülő mozdulatot, csak a rántó erőt és elcsodálkozott:

– Milyen erős vagy te! – mondta őszinte bámulattal és mosolygó, kék gyerekszeme tisztán simogatta a dühöngő arcát.

A férfi ütésre emelt keze lehervadt a gyerek dicsérő bámulatától.

– Te nagyon erős vagy, bácsi! – folytatta a gyerek. – Mitől vagy ilyen erős? Szeretnék én is ilyen erős lenni! A múltkor egy gallyat akartam letörni és nem tudtam! És te egy egész fát ki tudsz húzni! Hogy kell azt csinálni? Ugye én nem tudnám? Te kitől tanultad? Vagy ezt nem lehet tanulni? – és édes gyerekséggel öntötte magából a szavakat.

A férfi értetlenül hallgatta. Gyerek. Nem ember. Csak gyerek. Persze.

Mért is gyerekkel találkozott először?!

A gyerek pedig csak beszélt. Már hallgatta a gyereket.

– Ezt is ki tudnád húzni? Ugye nem? Ez nagyon nagy!

Akkor felszegte fejét:

– Ki.

– Igazán? – csillant örömsen a gyerek szeme. – De nem hiszem.

A férfi odalépett és egy-két csavarással ezt a fenyőcskét is a halálnak dobta,

A gyerek ujjongott.

A férfi, hogy megmutassa erejét egy harmadikhoz lépett, azt is kihúzta és a negyediket is, az ötödiket is, tizediket is, vadul kéjelgett saját erejében, erejének megbámultatásában.

A vad erőtombolás után lihegve állott.

A gyerek szeme csillogott:

– Te hol lakol? – kérdezte.

– Itt! – felelt fújató mellel. És csak állt diadalmasan, hogy erejét megmutathatta.

Aztán elvitte a gyereket az odújába. A gyerek őszintén megbámult mindent. Mint minden gyereknek szokatlant. Bámuló, csodálkozó kíváncsisággal kérdezett száz apró csacsiságot és minden feleletért dicsérve hálálkodott.

Messziről halk kiáltás, hívás hallatszott.

A gyerek felfigyelt:

– Engem keresnek! – és kiszaladt.

A férfi utánament. Ismét jön valaki! De ki?

A gyerek kiáltott. Gyenge hangja eltévedt a fák között és a hívó kiáltás tovább keresett.

Akkor a gyerek a férfihoz fordult:

– Kiálts te! Te erősen tudsz kiáltani!

A férfi hallgatott.

– Hallod? Kiálts! kiálts!

De a férfi hallgatott.

A gyerek szaladni akart a hang felé.

– Maradj! – kiáltott rá a férfi és kemény, erős kézzel markolta karját.

IV.

Valami villant a fenyves messzi sötétjében.

– Már jön! Már jön! – örült a gyerek.

A férfi mellét szorongatta a kiújlult gyűlölet. Sötétlő szemmel nézte a közeledő villanást.

Egy lány jött. A gyerek boldogan szaladt felé:

– Itt vagyok!

A férfi csak nézte, amint a boldog megtalálásban egymásra kacagtak. A lány lehajolt és kedveskedő kézzel cirógatta a gyerek arcát. Aztán haragudni próbált, de a megtalálás-öröme meglágyította a feddő szavakat:

– Te haszontalan! Hát szabad ilyesmit csinálni?

Úgy megijesztettél! Mért mentél el mellőlem?

– Nem akartam messze menni, de aztán nem találtam vissza. Igazán, hidd el, nem akartam messze menni.

Aztán eltévedtem és sírtam és féltem. Aztán jött a bácsi és akkor már jó volt... – és a férfi felé mutatott.

A lány csak most vette észre. Felegyenesedett, felément. Kinyújtott kézzel.

A férfi csak állott. Félszegen. Nem tudta mit csináljon. De arca sötét, komor volt,

A lány eléje állt. Kinyújtott kézzel:

– Köszönöm, hogy vigyázott öcsémre! – és mikor kinyújtott keze még mindig kézfogástalanul meredt a férfi elé, akkor tiszta szeme csodálkozva belebámult a férfi vad arcába.

A férfi arca megvonaglott ettől a tiszta nézéstől. De nem szólt semmit.

A lány bizonytalanul ismételte:
 – Köszönöm ... – és keze leesett.
 És mert a férfi még mindig hallgatott, megfogta a kis fiú kezét:
 – Menjünk haza öcsi!
 De a gyerek a férfi mellé ment:
 – Szeretnék még itt maradni – mondta kérően.
 A férfi csodálkozva hajolt a gyerekhez:
 – Itt akarsz maradni? – kérdezte.
 – Csak néhány napig – kérte a gyerek – olyan jó itt.
 – Hát maradj! – mondta a férfi.
 A lány ellenkezni akart.
 – Itt maradj! – mondta a lánynak a férfi nagy határozottsággal.
 – Nem bánom – felelt a lány. – De vigyázzon rá nagyon! Két nap múlva érted jövök –
 mondta a gyereknek, aztán megcsókolta és elment.
 A férfi meg szótlánul bámult utána.

V.

A két nap hamar múlt el. A férfi mint egy gyerek, úgy játszott a kis fiúval. A hátán lovagoltatta órákig, megengedte azt is, hogy ráüssön, ha lassan ment. Fenyőtobozokat szedett, botokat faragott, mindent megcsinált, amit a gyerek akart.

Néha fellángolt benne a lenyelt gyűlölet, de a gyerek csilingelő nevetése, kedves hangja mindig győzedelmeskedett.

A két nap hamar múlt el. És a lány eljött, hogy elvigye a gyereket.

A gyerek búcsúzott a férfitől.

A férfi meredten állt. Valami nagy köd szállott rá. Homályosan hallotta a fiúcska búcsúzkodó szavait, homályosan érezte, hogy egy csöpp gyerekkéz simogatja hatalmas, kemény öklét, hogy egy édes, puha gyerekszáj melegíti komor, vad, hideg arcát, ködösen hallotta a lány köszönő, városbahívó szavait, ködösen látta, hogy mennek lassan elfelé, a fiúcska visszaint és mennek, mennek a fenyőerdő néma komorságán, a fekete csenden keresztül, mennek a napsugárba, világosságba, szép zajba, Életbe.

És ő egyedül maradt.

VI.

És ő egyedül maradt.

És a köd leszállt szeméről, két bizonytalan, szeméből folyó cseppben.

Mikor érezte, hogy hideg arcát forróra szántja a két csepp, akkor feltoporzékolt benne a leszorított düh. Öklét rázta az elmentek után és száz szitokkal szidta magát, hogy nem bántotta őket.

Aztán lecsapta magát a földre és a fák csendjébe üvöltötte bele síró dühét. Az erdő pedig néma maradt, a fenyők részvétlenül meredtek a magasba. Hej! egy lombos erdő most szívére borulna, ezer édes suttogással, madárdal csattogná körülötte a vigaszt és napsugár csókolná le a fáradt könnyeket.

De így...

Napokig járkált még komorabban, mint eddig, de járkált szüntelen, mint börtönbe zárt.

Szívét rágta a vágy: utánuk menni: nem haraggal. De esze a felparancsolt gyűlölettel akarta kitépni ezt a vágyat.

Káosz volt benne és körülötte. Ellentétes gondolatok és érzések vibráltak benne és körülötte.

S a végén már nem bírta:

– Hiányzik nekem a gyerek! Hiányzik nekem, mert... – itt elakadt gondolata, csak eddig a mertig ismételte vagy százszor is s aztán csak nagysokára merete hozzátenni:

– Hiányzik nekem, mert ... szeretem! – s mikor bizonytalanul kimondta ezt a szeretetet, amit a kis gyerek nyitott elvakult szívében, akkor felzuhogott benne az évek óta eltemetett szeretet.

Hatalmas forrósággal tört ez benne fel. Évekig parancsolta el magától a szeretetet s most egyszerre rázuhant az évek gyűlöletes ürességében felhalmozott szeretet, amelyhez hosszú ideig nem nyúlt, nem akart nyúlni. És most hagyta végig ömleni magán a szeretetnek ezt a hatalmas tüztengerét.

Szerette a gyereket, szerette a lányt is, szerette az erdőt, a sziklát, a mélyi országutat, az életet!

Először csak szeretett. Aztán remélni kezdett, hogy van még másutt is szeretet; lám hisz ő évekig gyűlölt, aztán most mégis szeret! Aztán szerette volna hinni, hogy igen, van még szeretet. Aztán kezdte remélni, hogy megtalálja ezt a hitet.

De ha meg akarja találni, akkor keresnie kell.

Hát elment keresni.

Keresni a hitét.

VII.

Elment.

Elhagyta a sötét, hideg, néma fenyőerdőt, gyűlöletének évekótai tanúját.

Elment. A világos, meleg, zajos erdőbe. Ahol lány takarót borított a földre a fű.

És amint állt a napsugárban, melegben, énekben, felújult emlékében nagy gyűlölete.

Megszégyenülten hajtotta meg kemény, kevély derekát és belesírta az erdő szépségébe nagy, önvádoló panaszát:

– Gyűlöltem és nem szabad gyűlölni! Rossz voltam és nem szabad rossznak lenni!

Haragudtam és nem szabad haragudni! Ölni akartam és nem szabad ölni! Nem szerettem és szeretni kell! Gyűlöltem és nem szabad gyűlölni!

Gógös, meghajolni nem akaró fejét mélyen belefúrta a földbe és sírástól forró arcát vigasztalva hűsítette a harmatos fű.

Aztán szívébe szállt a béke és felállt és csillogó szemmel itta a rég nem látott szépségeket. Szétvetette karját, mintha magához akarná ölelni mindezeket.

És gyűlölettől megtisztult szája fenséges magnifikáttal köszöntötte a megérkezett Szeretetet:

– Magasztalja az én lelkem az Urat, mert megtaláltam a Szeretetet! Magasztalja az én lelkem az Urat, mert megtisztított a megtalált Szereteten!

Aztán tovább ment.

Messziről barátságot integetett felé egy kis ház fehér fala, egy kis kert fehér virága, fehér illata.

Gyors léptekkel közeledett a ház felé. A kert felé.

A kertben a lány foglalatzkodott. Amint észrevette a közeledőt, a kerítéshez ment és várt.

A férfi megállt a kerítés mellett.

Másodszor hajtotta meg kemény derekát, most egy lány tiszta homloka előtt.

És mélyen meghajolva mondta:

– Megjöttem ...

A lány szeme napsugarasan ragyogott és nézett rá ragyogásba szaladt szemmel, mosolyos szájjal és boldogan nyújtotta felé fehér kezét.

És a férfi mélyet hajolt a fehér leánykézre.

Felszabadított félelem

Úgy nőtt fel egyenesen, vadul, mint az erdők mélyén a hatalmas fa, mely büszkén nyújtózik az égnek s olyan gögös volt, félelemnélküli, mint a kőszikla, mely rendíthetetlen nyugalommal kicsinyli le a maga alatt levőket.

Egész élete ilyen gög, ilyen büszkeség volt.

A kőszikla tudja, hogy örületes rombolást végezhet, irtó kavarodást idézhet élő a völgyben, ha egyszer megindul lefelé.

S ő is tudta ezt.

És egyedüli volt, mint a kőszikla: És gögös.

Őt mindenki féltte, ő senkit sem félt. Sohasem félt.

Már gyerekkorában is ilyen volt.

Nyurga, hosszúranőtt legénykorában egyszer az erdőbe ment. Nem egyedül. Többen voltak.

Már jól az erdő közepét járták, mikor nehéz sötétség mászott a fákra, sűrű, forró levegő terjengett, amelybe olykor-olykor éleset sivított a vihar előreszaladt szele. A többiek sietve kerestek valami menedéket s egy sziklaodúban találták meg azt. Ő velük ment, de nem bújt el.

Ott állt a fák között. A szél magosra borzolta haját.

Aztán kitört a legteljesebb vihar. Hatalmas dördülésekkel robbant ki az eső. Óriási, zuhogó vízoszlopok tartották, támogatták, a zuhanó felhőket.

S ő állt mozdulatlanul.

A sötétségbe kísérteties, haragos fénnel hasogatott a villám. És mintha hatalmas sziklatömbökkel tapsolt volna láthatatlan, hatalmas valaki, olyanokat csattant.

S ő állt mozdulatlanul.

Egyszerre nem messze tőle, recsegő élességgel, dühödt gyorsasággal sárgás-fehér fény szaladt egy fán keresztül a földbe. A fa abban a pillanatban égő fáklya lett. De a lángokat azonnám megsemmisítette a zuhogó eső.

Az odúbabújtak szeméből borzalom nyílt. A félelem fehérre mázolta arcukat és a rémülettől elgyengülten tántorogtak a szűk, sötét odúban. Odazuhantak a földre, vacogó, reszkető karral rejtették el arcukat.

Ő pedig állt mozdulatlanul.

S mikor az egyik kitekintett, úgy látta őt állni magosra nyúlva, végigázottan, de egyenesen, hatalmasan, nem remegőn, úgy állt a megbomlott szörnyűséges viharban, rohanó esőben, mint egy nagy, hatalmas felkiáltójel.

A kitekintő rémülten kapta vissza fejét, rémülten dadogta a többieknek:

– Nézzétek!... Ott... ott áll ... áll! ... nem fél! ...

Erre a többiek is kidugták ijedt fejüket és szemükben valami érthetetlen, gyerekes, őszinte csodálat áradt szét.

És ettől kezdve szaladt széjjel bátorságának, soha nem félésének nagy híre.

És ő élvezte azt az őszinte bámulatot. Először élvezte, aztán megismerte a bámulat erejét, hát kihasználta és meghunyászkodóvá tette az őszinteséget.

És mert olyan embernek, aki előtt meghunyászkodnak, könnyű a dolga, hát neki is könnyű volt elérni mindazt, amit akart.

Sokat akart és sokat ért el.

A soha nem félés, a soha meg nem rettenés, a minden parancs teljesítéséhez szokott hideg nyugalommal érte el, hogy hatalmas parancsoló lehetett a többiek felett.

S a többiek görnyedt hunyászkodással, szapora pislogással lesték arcát s arcáról a végzést.

Bizony, sok szívet dobott nehéz szomorúságba, sok arcra húzta rá az elkeseredés vad, ráncos kétségbeesését, sok szemből csikarta ki egy-egy merész akarata a fájdalmak nedvét, sokak életét lendítette könyörtelenül a szegénységbe, sötétségbe.

S erre sosem gondolt. Ennek még a sejtése sem ugrott fel soha az agyában.

Sőt. Mindig különösen jónak gondolta magát.

– Lám, hatalmas és bátor vagyok! De gögömben sem feledkezem meg rólatok gyáva kicsinyek – és hangos zörgéssel, leereszkedő kegyességgel sértő lármával dobta a pénzt és öntelt göggel zsebelte be a kikényszerített köszönömöket.

De a félők bátortalanságukkal nem szerették.

Egyszer aztán találkozott egy fiúval.

Dalosajkú, boldogmosoly, vidám, ficánkolókedvű, fiatal fiúval.

Lehetett vagy tizenhét éves.

Vidám, tiszta dal csengett ajkán és vidám, boldog szökelléssel és fiatal szelességgel szaladgált a mezőn.

Csak hallgatta irigy füllel ezt a boldog muzsikát, nézte irigy szemmel ezt a vidám gondtalanságot és lassan-lassan az irigység, az irigy vágy puha nesztelenségével, ravasz számításával indult felé. Azt hitte, ezt a vidám gondtalanságot is magáévá parancsolhatja.

A fiú már pihent a pázsiton. Gyors füttyszóval mulattatta magát, míg egy botot faragcsált.

Majd öröms hirtelen ugrott fel és mire sem számítón, hirtelen pillantotta meg a férfit.

Oly hirtelen pillantotta meg a nagy egyedüllét hiedelmében, hogy megijedten hátrált és elejtette a botot.

De a következő pillanatban már mosolygott.

– Juj, de megijedtem – kacagta és a bot után nyúlt.

– Szoktál félni?

A fiú szeme csodálkozásra kerekedett, kitágult szemmel nézett rá. A tiszta szem mélyén lehetett látni a félés bizonytalan vibrálását.

– Mindenki szokott félni – mondta csendesen.

A férfi keményen húzta ki magát és éles, fületvágó hahotával dobta rövid, határozott válaszáat:

– Én nem félek soha.

– Soha?... De azelőtt régen ... mikor még ...

– Akkor se! – újult a kemény hang.

A fiú leejtette fejét:

– Hogy lehet az? Az nem lehet jó.

Most a férfi ámult el döbbenet:

– Mi? ...

– Jó félni – mondta a fiú. – Jó félni. Mikor az ember úgy fél, reszket, remeg, aztán hirtelen kisüt a nap és ragyog minden és kipattan, hogy kár volt félni, hogy minden rendben van. Olyan jó ez. Úgy szalad ilyenkor a lélekről a félelem és olyan jó ez. Olyan könnyű lesz minden és úgy ragyog ilyenkor minden ... Hát ezért... ezért a könnyűségért, ragyogásért jó félni.

A férfi először ámultán hallgatta, aztán gúnyba szaladt szája és kicsinylést szúrt szeme és valami különös lenézéssel, megvetéssel, gúnyval mondta:

– Félsz apádtól, hogy megver, ha rossz voltál, aztán elmaradnak a pofonok és örülsz és ragyog minden ... hahaha!... – és kacagásában élelet nyílt a gúny.

A fiú feje szomorú íveléssel mellére esett:

– Nincs apám ... – mondta csendesen, halkán és nagyon szomorún.

– Hát mitől félsz, ostoba?! – vágott kegyetlenül az elszomorodott csendbe, mert kemény, bátor lelke nem tudta megérteni a lágyan félő lelkek finom rezdüléseit. – A sötétségtől? Villámtól? Mennydörgéstől? Az erősebbtől, aki megver?

A fiú lelke új lágytságot talált:

– Az erősebbtől, aki megver: az édesanyám szemétől. Szomorú szemétől. Fájdalmas szemétől. S aztán örülök, ha szomorú szeme ragyogásba szalad.

Itt elakadt a férfi gúnyolódása és meredten nézte, amint a fiú gyors rohanással iramodott tova.

– Anyjához szalad – gondolta – anyjához, hogy ragyogjon az anyja szeme.

És hirtelen felbukfencezett gondolataiban anyja emléke.

Le akarta rázni agyáról a nyomasztó gondolatokat. Hiszen jól gondoskodik anyjáról, megvan mindene amit akar. Egy öreg asszonynak mi kell még?

De ragyog-e szeme? Örül-e? Szeret-e?

Mit? Kit? A fiát? Ki a fia? Mi a fia? Mit jelent ő anyjának? Azt az összeget amiből nyugodtan élhet? De kell-e anyjának pénz?

Hirtelen nagy szomjúság fogta el anyja után. Szeretete után.

De hogy menjen most szeretetet koldulni, mikor sose kért belőle? Hisz anyja nem is gondolhatott szeretettel rá. Mért szeresse? A pénzért, amit gögösen odadob neki? Lehet az anyai szeretetet pénzért megvenni?

Különben is, ki szereti őt? Senki. Félt mindenki tőle. De nem szereti senki. Félt mindenki tőle.

Félt!

– Az anyám is félt? – egyszerre rémülettel szakadt rá ez a kérdés.– Az anyám is félt? Ha félt, nem szeret, nem szeret!

S ez a hirtelen rászakadt gondolat rémülettel töltötte el.

Egyszerre felkavargott lelkében az a nagy sivárság, szeretetlenség, amiben eddig élt. Hogy nem szerette senki. Nem óvta senki félőn.

Valamikor, valamikor, régen az anyja óvta, féltette az anyai szeretet minden melegével, de ő durván eldobta magától ezt a meleget, melynek hiányát most kezdte érezni, hogy egy fiú ragyogó szeméből, puha hangjából kicsobbant a nagy szeretet melege.

Hát lehajtott, megszegyenült fejjel indult anyjához, hogy megkeresse, visszahódítani próbálja az anyai szívet.

S itt zuhant rá az ismeretlen, nagy félelem. Félt.

Félt, hogy nem találja meg, hogy eddigi durvaságával, nemfélésével kiölte ennek a szeretetnek állandó, kedves lángját.

S mikor ott állt anyja előtt reszketve, remegve, akkor oly széles volt ez a félelem, hogy ez a félelem kicsavarta szívéből minden vérét és úgy érezte, hogy a szíve fülébe ugrottan kalapálja a félő milesz vad ijedtségét.

Anyja megijedten fia félelmétől, félősen aggódó szemmel nézett rá és elcsuklón kérdezte:

– Mi történt fiam?

Ő meg felemelte leejtett fejét és ijedt meneküléssel kapaszkodott szeme az anyja aggódó szemébe. Nehezen, dadogva nyögte:

– Anyám ...

Erre a bizonytalan, dadogó szóra anyja két meleg karjával biztatón ölelte át:

– Fiam ...

A férfi egyszerre érezte lelkén keresztül zuhanni a soha el nem veszthető szeretet hatalmas árját és elgyengülten ettől a hirtelen rácsapódó szeretettől térdreesett anyja előtt:

– Úgy féltem ... úgy féltem ... – mondta még mindig némi ijedtséggel.

– Kitől? Mitől?

De aztán bátorra lett hangja, bátor és öröms, érezte, hogy szaladt lelkéről a félelem és olyan jó volt ez.

És öröms, megkönnyebbült, bátor hangon mondta:

– Úgy féltem anyám ... és látom, hogy hiába! És oly boldog vagyok, hogy hiába félttem és úgy ragyog most minden! ...

Az anyja a néma szeretet végtelen finomságával simította meg fejét.
– Jó félni anyám ... – mondta sokára nagy bizonyossággal – jó félni. És örülni, hogy hiába féltünk.

És könnyű lett minden és ragyogott minden.

És az örömsen felszabadított félelem messze szaladt.

Jajsimító

Felfelé ment. A magas hegyre akart jutni. Magas volt a hegy. És nagy a fáradság. De ott akart lenni! A tetején! Nagy akarással ment tehát.

Néha letört a nagy akarása kimerült lihegésbe. Ilyenkor meg-megállt. De nem nézett vissza.

Akkor is, megállva is, csak felfelé nézett. Nem az utat nézte, amit megtett, hanem amit meg kell tennie.

És minél feljebb ért, annál jobban verte a fáradság. Ilyenkor sokáig állt. Sokáig fúrta akaratos szemével a megteendő utat, addig míg újultan feltombolt benne a felfelé való törtetés.

És ment felfelé. Lihegve, bukdácsolva.

Néha el-elcsúszott, ilyenkor görcsös, durva kezekkel markolta a körülötte levő bokrok szép, friss leveleit s aztán szitkosan vagdosta hervadásba a markában maradt, letépett leveleket. És még azon gondolat árnyéka sem vetődött agyára, hogy ezek a durván eltépett levelek segítették feljebb, mentették meg a visszacsúszástól.

És ártatlan, szép kék virágokat taposott holtta. És nem gondolt sem bokrokra, sem virágokra, csak magára és a felfelére.

És aztán felért.

Zúgó feje rettentőket kalapált, lihegő melle rettentőket hörgött.

Csak elvágódott pihenni. Pihent csukott szemmel. Maga sem tudta meddig. Aztán felült, hogy körülnézzen.

És ijedten ugrott egészen fel. Mert nem látott!

Sűrű, nehéz, fekete éj mászott lentről felfelé és kapkodta, habzsolta, falta magába a még meglevő szürkületet.

Éjszaka volt. De csillagot nem látott. Semmit sem látott. Csak halk, titokzatos léptekeket hallott.

És érezte, hogy valaki mellé állt.

Félelem csorgott rá és nem tudott mozdulni.

Csak szemével ásta maga előtt a sötétséget. Félelem rángatta száját. Fülével belefűrődött a sötét csendbe.

Nem hallott semmit.

Megdühösödött magára. És mert dühös ember nem fél, hát meglóbálta kezeit maga körül.

Nem volt ott senki. De azért kérdezte:

– Nincs itt senki?

– Itt vagyok, – mondotta egy titokzatos hang, olyan nagyon halkán, hogy benne ismét felújult a letört félelem.

Nyílt is a szája, de a rémület nem engedett rajta hangot ki. Csak tátogott rémülten. És nagy reszketés rázta egész testét, mint üres zsákok.

És érezte, hogy egy kéz megfogja a fejét szelíden, lassan, de rettenetes nyilalásokkal hidegítette fején lágy, puha ujjá a kényszerítést: nézz le!

Hogy muszájosan lökte szemét lefelé.

És mégsem látott.

A lágy puha ujj megcirógatta szemét. Fájt a cirógatás és látott.

Távolban, a sötétségben piros lángocskák táncoltak.

Jaj! Mi ez?

Csak falta szemével mohón a piros lángocskák képeit. Különös kis lángok. Mozognak. Jobbra-balra. Milyen szomorúan pislog némelyik. Milyen hatalmasan lobog olyik.

Mély megértés kezdett himbálódzni agyában. Mik ezek? Szívek! Miért látom őket? És mit akarnak?

A titokzatos ujj most megpréste fülét.

Szörnyű!

Hallotta onnan lentről, messziről a hangokat. Jajgatásokat. Hosszú elnyújtott el-elbicsakló fájdalmas ordító, szenvedő jajokat. Mind fülébe szaladtak, mind szívére hullottak és megmarkolták szívét.

Akkor nagyot lendült és nekiszaladva a sűrű sötétségnek rohanni kezdett lefelé.

És minél lejjebb ért, annál világosabb lett. Mire egészen lent volt, a nap egészen fent volt. És füle nem hallotta már a jajokat. De azért tudta, hogy vannak. És keresni kezdte.

Összehúzódottan, nagy magábaeséssel kereste a jajos szájakat. És ha talált jajgatót, annak megsimította szenvedő arcát.

És addig simogatta, míg elsimította a jajt.

Akkor boldog volt és új jajgatót keresett.

És minden elsimított jaj után boldog mosolyú arccal hálálkodott:

– ... hogy megláttam a lobogó szíveket, hogy meghallottam a szörnyű jajokat, hogy nem maradtam átokmagasságban, szitoksötétségben, hogy visszatértem áldásmélységbe, békevilágosságba: köszönöm, köszönöm, köszönöm!